

וטהר לבנו – הגדה של פסח

קדש – זכר ליציאת מצרים

בקיזוש אומרים ששבת הוא תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, ואולי הכוונה למה שראיתי במדרש רבה ואגדה שמשווים את שבת ל 7 ימי חג הפסח כלפי איסור בל יראה שאור ושמצווים על אכילת מצה 7 ימים, המתחילים בגאולה ומסתיימים בקריעת ים סוף, ועיני בברטנורא בסוף פרק ב' בעדויות שהוכיח שפסח נקרא שבת.

ייתכן שההשוואה היא שכמו שבפסח יש את הסור מרע – לא יראה, ויש את העשה טוב – אכילת מצה כל שבעת הימים, שמתקיימים בין תחילת הגאולה לסופה, כך ימי השבוע יקבלו וימשיכו קדושה מקדושת שבת הסוגרת ופותחת כל שבוע מחדש, שגם בו – כל ימי השבוע נתחזק בקדושה כבימי פסח בסור מרע ועשה טוב, ומי שמקפיד על מצוות פסח כראוי 7 ימים ברצף שותף הוא להקב"ה במעשה בראשית, כי זה היה רצון ה' שנתקדש כל ימי השבוע מתוך קדושת השבת, בסור מרע ובעשה טוב, והנה זה שהצליח שבוע שלם ברציפות – ימי פסח, לעשות רצון ה' בשלימות, ב"ה כך יזכה ונזכה גם בכל ימי השבוע להתחזק ברציפות כראוי אמן ואמן.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

לכאורה למה התלמידים אמרו להם, וכי לא שמו לב?? אלא אולי הם שקועים מאוד בסיפור יציאת מצרים, אומנם היות והם היו מקפידים מאוד על זמן קריאת שמע, אז בפשטות הם היו שמים לב גם כשהם שקועים במצווה אחרת??

לכן יתכן שהם כן שמו לב שכבר הגיע הזמן, אבל חשבו שעדיף להמשיך במצוות סיפור יציאת מצרים, מאשר קריאת שמע כזרזים מקדימים למצווה, אבל את ההמשך מה ענו רבותינו לתלמידים לא כתוב בהגדה??

ואולי אם לא היו מפסיקים אז המצווה יכולה להתמשך גם בבוקר, אבל ברגע שבאו התלמידים והפסיקו אותם אז נגמרה המצווה, וכפי שראיתי **במשנה הלכות ה' פו** שגם במצוות נטילת לולב שכל עוד הלולב בידך אתה ממשיך את מצוות נטילת לולב וברגע שתניחו הסתיים המצווה.

ואפילו כולנו חכמים

דהיינו שגם אם אתה מכיר את סיפור יציאת מצרים בכל זאת תספר כי זה מצווה, לכאורה זה תמוה כי אם אתה מכיר כבר את הסיפור אז יתכן שאי אפשר לקרוא לזה סיפור, וגם האם יש מצווה דווקא לספר גם כשאתה מכיר מצוין, כאילו גזירת הכתוב??

אלא הדברים מאירים כשמש, מצוות סיפור יציאת מצרים, זה להמחיש ולדמיין שאנחנו עבדים במצרים, ולחוש את הכאב מחדש, ככה זה לא חזרה על סיפור מוכר גרידא, אלא לחיות את השעבוד והגאולה מחדש, לא חלילה שעמום אלא חיות של דמיון והמחשה ברורה "עבדים היינו" כפשוטו, תדמיין שאתה עבד והמצרי מרביץ לך באכזריות!!! ואתה צועק לו תפסיק להרביץ לי מצרי רשע!!! למה אתה עוד מכה אותי עם השוט, אני לא יוכל לעבוד אני יקרוס בגלל המכות.

וזה הדוגמא:

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה וכו',

כי גדולי ישראל המחישו לעצמם כל הלילה בדמיון מושלם איך שהם לא גדולי ישראל אלא עבדים במצרים ורבי עקיבא עובד בפרך והם בוכים שבמקום ללמוד תורה הם שקועים בעבודת פרך, אוי ווי!! הם יחד עם כל עם ישראל שקועים במטי שערי טומאה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: "רבותינו", אתם לא עבדים, ועם ישראל כבר לא שקוע במטי שערי טומאה, ובבקשה רבותינו תחזרו להיות רבותינו.

אמר אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ימי חייך – הימים, כל ימי חייך – הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך – העולם הזה, כל ימי חייך – להביא לימות המשיח.

לכאורה קשה וכי מה הקשר בין המשנה הזאת להגדה של פסח, הרי מצוות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר זה דווקא בליל הסדר, ואילו המחלוקת האם אומרים "ויאמר" שזה הזכרת יציאת מצרים מדובר על מצוות ק"ש של ערבית שבכל יום מימות השנה??

ואדרבא משנה זו נראה כמו מעשה לסתור, שעיקר מצוות הזכרת יציאת מצרים זה ביום, שהרי גם לדעת בן זומא העיקר זה ביום ואילו הלילות מרבים מהמילה "כל", ואילו כאן רוצים לעודד סיפור יציאת מצרים כל הלילה??

ואולי זה מסופר כאן כי כאמור רבותינו חשבו שאפשר למשוך את מצוות סיפור יציאת מצרים מהלילה גם ליום בלי שיחשב המעבר מלילה ליום כהפסקה, וכאן הוסיפו כביכול טענה לסמוך את רצונם ודעתם, שהרי עיקר מצוות הזכרת יציאת מצרים בק"ש בכל ימות השנה היא ביום.

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ולכן יתכן שאפשר להמשיך את סיפור יציאת מצרים המיוחד של ליל הסדר מהלילה לשעות היום כפי שיתכן רבותינו בבני ברק לפני שתלמידהם הפסיקו אותם כשאמרו להם הגיע זמן קריאת שמע של שחרית ויל"ע.

בְּרוּךְ הַמְּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.

שכני היקר הרה"ג אברהם מרדכי גירש שליט"א חידש לי על פי הראשונים (אבודרהם וריטב"א) שכתבו שכאן יש כברכת התורה שאומרים בברכות השחר, ולכאורה קשה שהרי כבר ברכו בתורה בבוקר לפני תפילת שחרית ומה העניין לאומר בליל הסדר?? ובריטב"א יש הסבר פשוט לכך.

ותירץ שהיות וליל פסח הוא בבחינת יום, כמו שהאריך בזה הגאון מוילנא וככתוב בסוף ההגדה "קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה" שבליילה זה מתנוצץ אור הגאולה השלימה, שעליה התנבא זכריה (יד ז): "וְהָיָה יוֹם אֶחָד יוֹדֵעַ לֵה', לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, וְהָיָה לַעֲרֵב יְהִי אֹר", וכפי שאנו מייחלים בהגדה: "קרב יום, אשר הוא לא יום ולא לילה תאיר כאור יום חשכת לילה", ולכן מברכים כביכול שוב ברכות התורה, כי כביכול יש כאן יום ובוקר חדש.

ולפי הנכתב לקמן יש להוסיף על פי רעיונו של שכני הרב היקר, שהיות ובליל הסדר הראשון הלילה היה סוף היום שעבר (יד' ניסן), ואילו משנה השנייה של יציאת מצרים ואילך ליל הסדר דווקא מתחיל את יום טו', ויש בזה חשיבות גדולה וכפי שיתבאר לקמן, לכן בליל הסדר אנחנו מדגישים את הלילה כאילו הוא בוקר חדש, ולכן כביכול אומרים בו כעין ברכות התורה כמו בתחילת היום לפני שחרית, ועי' לקמן בד"ה "חלות יום פסח ושבועות בשנת יציאת מצרים".

כְּנִגְדֵי אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכֵם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שׂוֹאֵנוּ יוֹדֵעַ לְשִׂאֵל.

לכאורה המטרה שחייבים לענות על השאלות ולספר את סיפור יציאת מצרים לכל סוגי הבנים, אם כן, מה הקשר המילים "ברוך שנתן תורה לעמו ישראל"? אלא מכאן אתה לומד שהתורה ניתנה לכל סוגי בני אדם ולא רק לחכם וצדיק, והדוגמא לכך היא מ"כנגד 4 בנים דברה תורה".

חָכֵם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר עָנָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם? וְאֵיךְ אֵתָּה אֹמֵר לוֹ בְּהַלְכוֹת הַפֶּסַח: אֵין מִפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן.

לכאורה קשה שמצד אחד כתוב "ה' אלוקינו" כאילו אני אתכם, ומצד שני אומר אתכם ולא אותי?? והרי את הרשע משמיצים שאמר לכם כאילו לא לי??

אלא החכם מאמין בבורא עולם אבל מתנהג בעוונה שלא זכיתי לדעת כמוכם ההורים את ההלכות, וגם אני מצד עצמי לא ראוי לזכות לקבלת התורה, אלא רק אתם.

לכן לצדיק עונים, שיש דין שאסור לאכול אחרי קורבן פסח ואפיקומן בכדי שיישאר הטעם הטוב של הפסח והאפיקומן, וכמו שצריך שיישאר הטעם של האפיקומן, כך דאג בורא עולם שלכל הדורות יישאר הטעם של קבלת התורה כאילו היום קיבלוה, אז גם אתה בני החכם ראוי אתה לחוש טעמו של קבלת התורה כאילו ניתנה לך.

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר. מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם

מה העבודה הזאת לכם - ויקד העם וישתחוו

כתב רש"י: על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם, והמפרשים מקשים הרי "מה העבודה" זאת שאלת הבן הרשע, ואיך ייתכן שהעם ישמח ויקוד וישתחוו על הבשורה שיהיו בנים רשעים??

וגם מקשים שעל שאלת הבן הרשע, התורה כאן עונה "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים, בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל", ואילו בהגדה של פסח מופיע שמקהים את שיניו עונים לו "עשה ה' לי ולא לוי" – שאם היית שם לא היית נגאל.

ותשובה זו הפוכה לגמרי ממה שכתוב בפסוק כאן?? כי כאן כתוב ש"את בתינו הציל" - כל הבית, כל המשפחה, כולל הבן הרשע!!!

ולפי האמור קודם זה מתורץ, שלמרות רשעותו אנחנו מזמינים אותו לסעודה - "כל דכפין", וגם בהקפה את שיניו אנחנו מגלים את פרצופו האמתי, שהוא לא כופר בבורא ובתורה, שבאמת הוא יהודי מאמין בה', רק הוא שקוע בתאוותיו ועליו להתגבר ולהתחזק על היצר הרע.

וכאן התורה מבשרת לנו, שבסוף נוכל להגיד לכל המשפחה כולל לבן הרשע: "ואת בתינו הציל" שאת כל המשפחה כולל הבן הרשע הוא הציל, כי הקב"ה מבשר שגם הבן הרשע בסופו של דבר יתחבר למשפחה כי יתחזק ויחזור בתשובה.

ועל בשורה טובה כזו, שגם הבן הרשע יחזור בתשובה!! לא פלא שהעם שמח שמחה גדולה, "ויקוד העם וישתחוו".

ותפילתני מבורא עולם, שלעולם לא נגיע לצער וכאב של בן רשע, אבל גם למשפחות שלצערנו נגזר סבל נוראי ומחריד זה, קחו נא פסוקי נחמה אלו, ובעזרת ה' גם אתם תזכו לומר בשמחה ובהתלהבות "ואת בתינו הציל" - שכל המשפחה תהיה מאוחדת לטובה, רק חזקו ואמצו יש תקוה ה' מרחם תמיד!!!

וטהר לבנו – הגדה של פסח

הגדת לבנד ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי

החוצפנים של היום כל הכבוד להם

20 שנה אני בחינוך בני ישראל ובחורי ישראל, וכל שנה החוצפה רק גוברת, אבל לא רק אצל התלמידים אלא גם בבית!!! אנחנו בתור ילדים קיבלנו וופל אחד מצופה דק כממתק שבת, ואילו הילדים של היום וופל מצופה באמצע השבוע זה אפילו לא חטיף, מינימום שוקולד או חצי פס שמרים קנוי!!

ומה נקבל בתמורה??? שואף לאפס ממה שאנחנו נתנו להורים כשהיינו ילדים, אנחנו קיבלנו כמעט אפס פינוקים לעומת היום, ונתנו להורים פי אלף ממה שילדים היום נותנים להורים.

היום לבקש מהילד להוריד שקית פח קשורה במעלית כבר נחשב כהקרבה ומסירות נפש, שמסכן הילד קשה לו לאחר הלימודים עוד לצאת לזרוק זבל!! נעבעך!!

אבל למה בכל זאת כל הכבוד להם??? כי, ככה נטען לבורא עולם, אבינו שבשמים, כשם שאנחנו נותנים כהורים פי אלף מהורינו, ומקבלים שבריר מאחוז ממה שהילדים של פעם נתנו להורים.

ובכל זאת אנחנו אוהבים ונותנים לילדינו את נשמתנו באהבה לילדינו למרות הכאב והתסכול, כך גם אתה בורא עולם, למרות שאתה הבורא נותן לנו פי אלף ממה שנתת לדורות הקודמים, ואנחנו משקיעים בך שבריר מאחוז ממה שהשקיעו בך אבותינו הקדושים.

בכל זאת אבינו שבשמים זה מצב הדור, בבקשה תמשיך לאהוב אותנו ולפנק אותנו, כמו שאנחנו הורים אוהבים למרות הכל, וזה נקודת זכות שאין ספק תשפיע טוב עלינו מידו הרחבה והאוהבת של בורא עולם אב רחום וחונן.

כרחם אב על בניו כן תרחם ה' עלינו, וככה היום אב מרחם על בניו למרות החוצפה, אז אבא רחום כן תרחם ה' עלינו!!
ובעצם כבר ראינו הנהגה כזו במשנה ברכות פ"ד "שהמתפלל בשעת סכנה שיש עליו הרבה מקטרגים יתפלל תפילה קצרה: הושע ה' את עמך בכל פרשת העיבור – דהיינו אפילו כשעושים עבירות בכל זאת תושיע את עמך", ובדרך רמז נוכל לומר לבנינו כפי שאני מגיד לך ומחנך אותך ומתנהג אתך, כך מתנהג אתי הבורא, שבעבור זה - כך עשה ועושה ה' לי.

שחלילה לא נגיע לבן רשע - יסוד עצום בחינוך התלמידים והילדים – וראיה חיובית

שאלה מאוד חשובה בעניין חינוך שחשבת על כך והתייעצתי עם אנשי חינוך גדולים על כך, וחשוב מאוד לכולם היה לשמוע דעת מרן שר התורה על כך, ואכן שאלה זו הועלתה בפני מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

שהנה רואים גם בני תלמידי חכמים שמתקלקלים בניו מהמשפחות הטובות ביותר היורדים מהדרך הטובה רח"ל, והשאלה כואבת וזועקת ומהדהדת, למה??? וטענתי להם, שיתכן מלבד סיבות המפורסמות שלפעמים ההורים לא משקיעים ברגש ובהווי משפחתי חם, ועוד סיבות שאין ברצוני לדון כאן ולפרטם לעת עתה, אבל לפעמים אולי יש לתלות זאת בסיבה אחרת לחלוטין!! שיתכן שהיות וההורים בימי ילדותם ונערותם מרדו בחינוך ועשו ליצנות מהמחנכים, ודנו את דרך החינוך שנתנו להם לרעה במקום ללמד זכות שכל פעולה הייתה מתוך מחשבה והמון סבלנות, ולעיתים גם המרידו אחרים, וגם ששו בכישלון או טעות ונפילה של ההורים או של המחנכים והם שמחים היו מאוד לפרסם זאת לכולם.

ולכן מידה כנגד מידה ילדיהם או תלמידיהם מורדים ומזלזלים בחינוך שלהם, ומתקלקלים ויורדים מהדרך הטובה, ולפעמים הם גם הורסים את שאר הילדים.

והשאלה למרן שר התורה האם מותר להגיד רעיון כזה, לפחות בחיובי, לעודד צעירי הצאן שיקפידו לא למרוד ולקבל את החינוך באהבה ובעין טובה ולימוד זכות, שכך ינהג בהם מידה כנגד מידה לטובה שבניהם ותלמידיהם בעתיד ישמעו בקולם. והאם מותר גם לומר זאת בצד השלילי, שמידה כנגד מידה יענשו? וכתבתי שתשובה משר התורה בעניין יכולה לחולל מהפכה חינוכית.

וקיבלתי את תשובת מרן שר התורה וזה לשונו: "יכול להיות, ויש לזה מקום".

ולאחר תשובת מרן שר התורה טען לי הגאון הרב אליהו פרידלנדר שליט"א, שהרי בית דין של מעלה לא דנים אדם לפני גיל 20, והשאלה האם לאחר גיל 20 ידונו אותו על מה שעשה לפני גיל 20, דהיינו על זמן שלא היה בר הבנה מושלמת על פי בית דין של מעלה??

ואמת במסכת שבת פט' כתוב שבבית דין של מעלה לא מענישים אדם על מעשים שעשה לפני גיל עשרים, אומנם גדולי האחרונים טוענים שלא יתכן שאין שום עונש שמים על חטאים שנעשים קודם גיל 20, כי אם כן נמצא העולם הפקר - שו"ת נודע ביהודה תניא (חיו"ז סי' קסד), אלא הכוונה שבעולם הזה אין הקב"ה מענישו בחייו קודם עשרים שנה, אבל לאחר מיתה יענש על כל מעשה שעשה בימי חייו משהגיע לכלל דעת אפילו לעונת הפעוטות כשכבר יודע שהיא עבירה, ובשו"ת חתם סופר (חיו"ז סי' קנה) כתב, שלא נאמרו שיעורים הללו שבני עשרים נעשו בני עונשים למעלה, אלא בעונשים על חטאים המחודשים לשעה, כגון עונשי דור המדבר וכיו"ב, אבל בעונשי התורה אין שום חלוק, כי שיעורים הלכה למשה מסיני.

וקודם להם בשו"ת "חוות יאיר" סימן קסו', שכתב שמה שאין מענישים את האדם על מעשיו שלפני גיל עשרים, זהו דווקא בעבירות שאינן מפורשות בתורה, ורק מסברא נראה שהוא דבר אסור, אבל דבר המפורש בתורה, ודאי שמענישים עליו אפילו בן פחות מעשרים שנה, ולכן יש חובת חטאת ואשם גם לקטנים הפחותים מגיל עשרים, ומסיים החוות יאיר אחר כתבי מצאתי בזוהר בראשית עמוד רצ"א זה שמת בחטאו לפני היותו בן כ"ף הוא מפני שהקב"ה מסלק השגחתו ממנו והמשחית עצמו ממיתו, (ומצאתי עוד כן בתיקוני הזוהר (פא' תיקון מ', מתוק מדבש עמ' תקנד-תקנה).

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ואכן הביא לי ת"ח עצום משגיח חסידי מאוד חשוב בנסיעתי מראשון לציון לבני ברק, שפסק הרמ"א בהלכות שבת סימן שמג' קטן שהכה לאביו או עבר שאר עבירות בקטנותו אע"פ שא"צ תשובה כשהגדיל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודם שנעשה בר עונשין (פסקי מהרא"י סי' ס"ב):

ועד כדי כך חמורים עבירות הנעשים אפילו בקטנות, שהרמב"ם פסק, פ"ג איסורי ביאה, שילד בן תשע שנים, שנשא שפחה חרופה לאשה, עליו להביא קרבן "אשם" על חטאתו. וראיתי בפ"י בעלי התוספות בראשית לח' י' שהקשה רבי יהודה החסיד, מדוע נענשו ער ואונן במיתה בידי שמים הלוא הם היו פחות מגיל עשרים שנה?? ותירצו, שהעונש בידי שמים לא תלוי בשנים אלא בדעת ובמחשבה כי יש פחות מ"ג שנים ערום בדעת לרעה ולטובה ועל זה נאמר "כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבותיו" וזהו הנפש החוטאת וכתוב "כי יצר לב האדם רע מנעוריו". והכלל שאמרו בגמרא שאין ב"ד של מעלה מענישים עד 20 זה רק כלפי גזירת על ציבור, ולכן בגמרא בשבת הנ"ל שמובא שלעתיד לבא יצחק ימליץ על ישראל ואמר שעונש זה מבי שנה ומעלה – כי שם מדובר על כלל ישראל, אבל כלפי יחיד אפי' פחות 13 שנה מענישים אותו וכן לטובה:

ורעיו זה קיבלתי מכוח דברי החפץ חיים בשמירת הלשון שער הזכירה פ"ב, שמדה כנגד מדה ולכן אם אדם כובש את עצמו ובולם פיו מלדבר דברי גנות על חברו ולעורר מדנים עליו, כן למעלה אין המקטרג יכול לפתח פיו לדבר קטגוריא, וזה מעל כללי דין ומשפט כביכול.

ולמרות שיש טוענים שילדים לא יבינו עד כדי כך, ולא אכפת להם העתיד עד כדי כך שישתנו בגלל זה, אבל נלענ"ד שבפשטות הם יבינו את הרעיון, ולפחות חלקם יבינו שיש חטאים שהקב"ה נותן לחטא עצמו לנקום באדם כמו מידה כנגד מידה למרות שה' לא מעניש מה שאדם חוטא מתחת גיל 20, ובפרט שגם הם מזועזעים מן שנשר לשכן או למכר, ובוודאי הדבר מטריד את מנוחתם, ולכן רעיון זה יכול להיקלט אצלם בעוצמה כי בנפשם הדבר.

ושוב הראוני שמרן שר התורה כתב באורחות יושר בערך כיבוד אב וכן מפורש בפלא יועץ בערך זה, שמי שלא מכבד את הוריו כן ינהגו בו ילדיו, מידה כנגד מידה, ואומנם במאמר זה הרחבנו העניין גם כלפי כיבוד רבנים.

ושאינו יודע לשאול – את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

אחרי כל הפסוקים נשאלת השאלה אם כן כנגד מי יש את ה 4 שאלות ואת סיפור ההגדה שבהמשך ??? **ויתכן** שזה בעיקר כנגד האיניו יודע לשאול, ולכן "את פתח לו" שתכין לו את השאלות מראש, ושישאל "מה נשתנה" גם בלי להבין.

ואכן רק אצלו "אצל האיניו יודע לשאול" כתוב הפסוק "בעבור זה", שמזה לומדים שסיפור יציאת מצרים הוא דווקא בליל הסדר כשמצה ומרור מונחים לפניך.

ובעצם כל אדם בודד ששואל את עצמו הוא בגדר שאינו יודע לשאול, דהיינו שהמשאלה שלו עדיין לא התקיימה, כי אם היה זוכה ומשאלתו מתקבלת היה לו בן קטן שישאל או נכד, ואולי בזכות התמימות ששואל 4 שאלות של מה נשתנה למרות שהוא מכיר ויודע את זה מגיל גן זה אמונה תמימה שתפתח לו שערי שמים ובורא עולם יפתח לו פתח לישועה מא' עד ת' "את פתח לו" אמן בקרוב.

ויתכן עוד שמאחר "וחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", הרי כל ההגדה היא בעצם לכל אדם ולכל הבנים וגם ההורים, כי הוא חייב להרגיש בעצמו את כל התהליך של העבדות והניסים, ואכן גם בבית שאין ילדים וכולם חכמים גם כן חייבים להגיד את נוסח ההגדה כולל 4 שאלות מה נשתנה.

אבל כפי שכתבתי כל עוד שהמשאלה שלנו עוד לא נענתה, שעדיין אנחנו בגלות אם כן כולנו בגדר שאינו יודע לשאול, ולכן בסיום ההגדה אומרים "חסל סידור פסח" ומתפללים בזכות ההגדה שאמרנו כראוי וכהלכתה, "את פתח לנו" ותביא את משיח צדקנו לגאולינו בקרוב ממש אמן.

יכול מראש חֲדָשׁ, תִּלְמֹד לֹמֵר בְּיוֹם הַהוּא, אִי בְּיוֹם הַהוּא יְכוּל מִבְּעוֹד יוֹם, תִּלְמֹד לֹמֵר בְּעֵבוֹר זֶה – בְּעֵבוֹר זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֲלָא בְּשָׁעָה שֵׁישׁ מִצָּה וּמְרוֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ.

"והגדת לבנך ביום ההוא – בעבור זה", ודרשו רבותינו שמצוות ההגדה היא דווקא בטו' ניסן, ולא בראש חודש ניסן - כי כתוב ביום ההוא, וכן דרשו שהמצווה היא בלילה ולא ביום, למרות שכתוב "ביום", כי כתוב "בעבור זה" – בעבור פסח מצה ומרור המונחים לפניך, ואלו מפורש מצוותן רק בלילה.

ונשאלת השאלה, אם כן למה כתוב "ביום ההוא" ולא כתוב "בלילה ההוא"!! ולפי הנכתב קודם זה מתורץ!!

שהרי רק בשנת יציאת מצרים חגגו את פסח בידי בלילה, כי כאמור הם קבעו את היום כבני נח שהלילה היה שייך ליום שקדם לו, ורק לאחר מתן תורה הם קבעו את הימים כבריאת העולם שהלילה מתחיל את היום החדש, ולכן משנה שנייה של יציאת מצרים והלאה ליל פסח זה כבר יום חדש שזה טו' ניסן ולא יד' ניסן.

והנה משה בפסוקים אלו מצווה את עם ישראל לשנים הבאות, והיות ומשנה הבאה התאריך של ליל פסח משתנה מיד' לטו', לכן אומר משה "ביום ההוא", שהיום ההוא אכן ישתנה וכאמור, שליל הסדר נהפך לדורות הבאים להיות היום הראשון של פסח, ואדרבא הלילה מתחיל את היום.

ובעצם משה רבינו כאן גילה לעם ישראל, שהם יתעלו בקרוב להשתנות לטובה מכל הגויים גם בקביעת הימים כבריאת העולם, שכל מהות היהודי בחיי היום יום שונה לחלוטין מהגויים.

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ללמדך, שכל מילה בתורה יש בה משמעות חשובה, וגם נדע שאנחנו יהודים שונים לחלוטין מכל הגויים, שאנחנו סופרים שנה לפי הירח ולא לפי השמש, ואפילו ימים אנחנו קובעים הפוך מהגויים, כי הזמן שלנו שונה מהזמן של הגויים.

ליהודי יש חובה לחיות אחרת, "שיווייתי ה' לנגדי תמיד", לא רק כל יום, אלא כל רגע ורגע נפעל לשם שמים, שכל מעשה אפילו גשמי נעשה לשם שמים, נאכל ונישן כדי שיהיה לנו כוח לקיים את מצוות ה', ונתפרנס בכדי שנוכל לקיים משפחה יהודית, וכך כל מעשינו יהיו לשם שמים, ככה נזכה ונהיה עבדי ה' אמתיים אמן ואמן.

וְעָשִׂיוּ קִרְבָּנוּ הַמָּקוֹם לְעִבְדָתוֹ, שְׁנֵאמַר: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל: בְּעֵבֶר הַנְּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תֵּרַח אָבִי אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם אָבִי יִצְחָק, וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאַקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן,

תוספות שבת יי כותב שאברהם אבינו נכנס פעמיים עם לוט לארץ ישראל, הראשונה בגיל 70 של אברהם **לברית בין הבתרים**, וכשהיה אברהם בן 73 נשבה לוט, ואברהם הרג את המלכים, ואז חזר לשנתיים לחרן, ושוב חזר לארץ ישראל עם לוט בגיל 75.

ולכן אברהם אבינו כבר ידע מברית בין הבתרים שארץ ישראל היא הארץ המובטחת לעם ישראל, אבל דווקא בגלל שהבורא כשציווהו בגיל 75 "לך לך" לא ציין לו לאיזה ארץ ילך, אם כן יתכן שבורא עולם כרגע רוצה להובילו לארץ אחרת לגמרי בלי קשר לארץ המובטחת.

אבל אברהם אבינו כשיש ספק נמשכו רגליו אל מקום הקודש, אל ארץ ישראל הארץ המובטחת, ואתו ציבור גדול שיתכן והוא הטריחם לחינם ועליהם לחזור וללכת חזרה לכיוון ההפוך, וזה ניסיון גדול גם לאברהם אבינו, בכך שסמך בעיניי עצמות על הבורא, ולא דאג שיתרגזו עליו ויעזבו אותו המתחזקים בכעס גדול, אלא הלך בתמימות ברצון ה'.

"ואולך אותו בכל ארץ כנען".

שהרי ברית בין הבתרים היה בקצה הצפון, ואברהם הגיע בהמשך לשכם ולבית אל ולאחרי ממצר ארבע ולבאר שבע, - מצפון לדרום, ובעצם כשירד למצרים הוא הגיע כמעט לקצה הדרום של ארץ ישראל.

ואולי חלק מהניסיון של אברהם אבינו שגם כשהיה בארץ ישראל לא מיד הוא ידע שזה הארץ שה' רוצה שיגיע לשם, ורק אחרי שהגיע לשכם - אמצע הארץ אז ידע ובנה מזבח לה'.

לַעֲשׂוֹת כְּמֹו שְׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שְׁנֵאמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעִבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה.

והנה כתוב שהקב"ה חישב את הקץ - ולא את הגלות, כי בורא עולם כואב לו בכאב שלנו ולכן הוא מחשב את הקץ, מתי כבר יגיע רגע הגאולה וממילא יגמר הצער - ואיך אפשר לצמצם את הצער לעם ישראל, וגם בגלותנו הזו והארוכה בורא עולם מחשב את הקץ מתי יקוים הסוף של ה"חד גדיא", שבורא עולם ישחט את היצר הרע, כי מלחמת היצר מפחידה, כי גם אם ניצחת אותו כל החיים ברגע האחרון אפשר ליפול עד לתהום.

וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרִכְשׁ גְּדוֹל.

כאמור יעקב בחר ברוחניות ועשיו בחר את הגשמיות, אם כן למה ה' מבטיח להם בסוף הגלות כסף ורכוש גדול??

התשובה לכך, שבורא עולם חושב גם על הגשמיות שלנו, למרות שאברהם ויעקב חשבו רק על הרוחניות וויתרו על הגשמיות, כי ה' יודע שכסף אצל יהודים זה רוחניות, מזה בנו משכון, מזה קנו קרבנות, מזה קונים אוכל וביגוד לצדיקים שבבית, ומזה משלמים ותורמים כסף למוסדות תורה וישיבות, בקיצור כל הכסף אצל יהודים הכל סביב המצוות, כפי שמצאנו עשירות אצל האבות הקדושים שברור שכל עשירותם הייתה לקודש.

ברכוש גדול – שלא יאמר אותו צדיק

שלא יאמר אותו צדיק ועינום קיים בהם, ורכוש גדול לא נתן להם, וצ"ע למה לא כתוב אברהם?? **ויתכן** שנדע ש"צדיק" זה אדם גדול שדואג לא רק לרוחניות של עם ישראל אלא גם לגשמיות של עם ישראל.

וזה מתקשר למה ששאלני החברותא למנחת חינוך **הרב אלדר נתנזון שליט"א**, מה גדלות משה בטיפולו המסור בצאן שלכך בחר בו ה', וכי חסר גויים רשעים אוהבי חיות יותר מבני אדם, עיין ערך היטלר שליטף חיות ורצח יהודים?? **ונראה** לתרץ, שיתכן שמשה נמדד בצאן האם הוא מסוגל ממרומי גדלותו הרוחנית שאפילו בלידתו האירו פניו מהשכינה וידע בקטנותו להרוג בשמות הקדושים, ובכל זאת לרדת ממרום מעלתו להתייחס לקטנות צורכי הצאן.

כך משה רבינו ממרום גדלותו הרוחנית ועוצמת נביאתו, בכל זאת יטפל בעדינות ביהודי הרחוק והנמוך ממנו עד למאוד, שכפי שדאג במסירות לצרכי הצאן הגשמיים, כך יטפח וידאג לו לפרטי פרטים בגשמיות וברוחניות כראוי.

וכן כל מלמד למרות שהוא ברמה רוחנית ולימודית עצומה, בכל זאת עליו לרדת לצרכי תלמידו לפרטי פרטים בגשמיות וברוחניות **כי בזה גדלותו לסבול את צאן קדשים** ברמתם הנמוכה ומתוך אהבה עצומה.

וטהר לבנו – הגדה של פסח

וְגַם יֵרֵב רַב עֲלֵה אֶתֶם

ערב רב, הצטרפו ביציאת מצרים מכל העמים, ומשה קיבלם בלי לשאול פי ה' כמופיע ברש"י, ואולי בדרך חידוש היו אלו צאצאי הגרים שעשה אברהם אבינו, ולכן קיבלם משה בלי לשאול מה', אבל הם הראשונים שנפלו בחטאים במדבר, כי הם התחברו לעם ישראל רק בעת יציאתם ממצרים ויל"ע.

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ? שְׁלֵא אֶחָד בְּלָבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלֵא שְׁפָכַל דוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

והיא שעמדה, מה הכוונה "היא"??? ואולי "היא" – הכוונה להבטחה שהקב"ה מבטיח לישראל לעולם לחשב להם את הקץ, לא רק בגלות מצרים, אלא בכל דור ודור כשעומדים עלינו לכולותינו, הקב"ה בהבטחתו הנצחית "שנצח ישראל לא ישקר" מחשב לנו את קץ הגלות והצרות, עד כדי כך שזה נהפך כמו הנהגה קבועה של עשייה, "חישב את הקץ לעשות", ונזכה לראות בישועת השם בקרוב מכל הקמים עלינו, אמן.

אגב חיזוק עצום אפשר לקבל דווקא מקטע זה שבהגדה, שהרי לפני 2000 שנה מי יכול היה להתחייב שבכל ההיסטוריה יהיה שנאה ליהודים, עד כדי כך "שעומדים עלינו לכולותינו"!!!

והכוונה "עומדים" - שכבר סיימו לשבת על התוכניות וקמו לבצע את זממם להשמיד את ישראל, הלוא העולם השתנה במשך אלפי השנים, הרי העולם הפך למודרני ומתורבת!! ואיזה בשר ודם יכול היה להתחייב שכך יהיה לנצח, א. שיהיו יהודים בעולם, ב. שיהיה שנאה כזו מחרידה, כפי שעיינו רואות, שגם במדינות המערב רבים הקוראים להשמדת ישראל, אכן אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים "שיחשב את הקץ לעשות".

וגם נלמד מזה שהתורה שלפני אלפי שנים לא תשתנה וזה האמת היחידה גם כאשר אלפי שנים עברו, כי העולם לא התקדם, נכון יש טכנולוגיה, אבל האנשים נשארו אותו דבר, עם אותם יצרים רק עצלנים יותר, ומפונקים יותר, וגם העולם לא ישתנה עבורי יהודים שלעולם אנחנו חייבים ללמוד תורה ולקיים מצוות וגם תמיד ה' לצדינו, ותמיד יתקיים בנו ה' ילחם לכם ואתם תחרישו אמן ואמן.

שְׁפָרְעָה לֹא גָזַר אֱלֹהִים עַל הַזְּכָרִים וְלָבֵן בִּקְשׁ לְעִקּוֹר אֶת הַכֹּל,

איך רואים "מארמי אבד אבי" שרצה לעקור את הכל? עונה השפת אמת, מכך שלא הצליח בכלום סימן שביקש לעקור את הכל, אבל אם היה רוצה רק קצת היה יכול לפגוע, בבחינת "ויפגע בכף ירך יעקב" שכל הלילה נאבק המלאך עמו, ולא הצליח ורק כהחליט על אבר אחד הצליח.

רק הוקשה לי, אם כך למה להיטלר ימ"ש לצערנו הרב הייתה לו הצלחה להרוג באכזריות לפחות 6 מליון יהודים, הרי הוא ביקש לעקור הכל??? ויתכן שכשעם ישראל לא חי באחדות אי"כ גם זה שמבקש לעקור הכל יש לו כוח לעקור חלק רח"ל.

לכן גם היום מבקשים לעקור את הכל, רבים הקמים עלינו, לכולותינו לגמרי, לבלתי השאיר שריד מעם ישראל, ברוחניות ובגשמיות, לכן נתאחד יחד בכדי שלא יצליחו, אמן.

שְׁנַאֲמַר: אֲרַמִּי אֲבִד אָבִי,

יעקב שלח לעשיו לפני שנפגש אתו "עם לבן גרתי ואחר עד עתה" וכתב רבי יונתן אייבשיץ, שהתכוון לומר לעשיו שלמרות ש14 שנה התמדתי בישיבה, בכל זאת עברו מאז שנים רבות וכבר איבדתי את סגולת התורה, ולכן אין בי את הכוח להילחם בך, כי חסר לי את "הקול קול יעקב", ולכן אין פני למלחמה רק לשלום.

ואולי גם זה כלול ב"ארמי אבד אבי", שלבן רצה לבטל את יעקב אבינו במשך 20 שנה שלא ילמד תורה ואז יהיה כמת גמור ואבוד מהרוחניות, כך לא יהיה זכר לעם ישראל, אבל יעקב אבינו התגבר ועבד את ה' בכל התרי"ג מצוות, כך שהוא לא איבד כלום מהרוחניות שלו, ואדרבא הצלחתו לעבוד את ה' למרות הניסיונות הקשים שווה הרבה יותר מהשקעתו שלא במקום של ניסיונות.

וַיָּגַר שָׁם – מִלֵּמַד שְׁלֵא יֵרֵד יַעֲקֹב אָבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֶלֵא לְגוֹר שָׁם,

כאמור קודם יוסף הכין תשתית טובה לעם ישראל לפני שבאו לגלות מצרים, אבל יעקב הגיע והשלים אותה כראוי!

כתב רש"י שמיד עם הגעת יעקב אבינו למצרים עוד לפני שהוא נפגש עם יוסף דבר ראשון הוא שלח את יהודה להקים ישיבה ובית הוראה.

ופלא הדבר שלפני שיעקב פגש את יוסף בנו האבוד והחביב, יעקב אבינו דאג לשלוח את יהודה להקים ישיבה, ומה כל כך בוער???

וגם קשה הרי בורא עולם מבטיח ליעקב אבינו שהוא ירד אתו למצרים, אז מה כל כך בער ליעקב אבינו דבר ראשון להקים מקום של תורה??

ונראה לתרץ, שלמרות שהקב"ה הבטיח ליעקב שיהיה אתו, ויעקב גם ידע שיוסף בנה במצרים תשתית של אמונה ויראת שמים, בכל זאת ליעקב היה חשוב למסור מסר ליוסף ולכל יהודי!!!

וטהר לבנו – הגדה של פסח

שהתשתית בחיים חייב להיות מבוסס על תורה!!! ועליה יהיה אמונה ויראת שמים, כי חיזוק בלי תורה אין לו אחיזה ובסיס אלא זה פורח עם הזמן!!!

קדימה קבע עיתים לתורה, ותחזק ביראת שמים אמן ואמן, כי חשוב חיזוק מתמשך ולא שפורח אחרי תקופה!!! חיזוק שישנה את החיים לנצח!!!

שְׁנַאמֵר: וַיֹּאמְרוּ אֶל פְּרַעֲהוּ, לְגֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוּ, כִּי אֵין מְרַעַה לְעֵאָן אֲשֶׁר לְעַבְדֶּיךָ, כִּי כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יִשְׁבוּ נָא עַבְדֶּיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן.

לכאורה קשה שקודם כתוב שירד בכפיה "אנוס על פי הדיבור", ומיד לאחר מכן כתוב שרק רצה לגור תקופה קצרה ולא ארוכה?? וגם למה אנוס על פי הדיבור, הרי זה מה שסיכם עם עשיו שהוא לוקח את הגלות??

אלא אכן יעקב אבינו ידע שזה גזירה שיהיו במצרים, כי זה מה שסיכם עם עשיו, אתה עשיו תקבל עולם הזה, ואני ובני נלך לגלות, אבל יעקב אבינו הלך לגלות בכפיה כי הוא ידע ששם יפלו ברוחניות אז לא הולכים לגלות כזו בשמחה, וגם כשהלך כשהוא אנוס על פי הדיבור, שכל הזמן יעקב חשב שיגורו שם ולא ישתקעו שם.

וכל רגע ורגע שהיה שם הוא השריש לילדים והנכדים אנחנו רק נמצאים באופן זמני במצרים, ובקרוב נחזור לארץ ישראל, ולכן היהודים שמרו על שמם ושבטם כל זמן שהיו במצרים, כי יעקב השריש בהם בעוצמה שאנחנו במצרים רק זמני - לגור, כבר חוזרים הביתה לישראל, אז לפחות שמרו על החיצוניות שלהם, כי לא באנו להשתקע במצרים.

וגם אנחנו צריכים לשדר שהחיים שלנו בעולם זה זמני, והעיקר זה העולם הבא, לכן החיים במחשבה אמתית כזו תעזור לנו שתמיד נשאר רוחניים, וזה ישפיע רוחניות גם לדורות הבאים.

וַיְהִי שֵׁם לְגֹזֵי – מְלֵמֵד שְׁחִיּוֹ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שֵׁם.

מצוינים הכוונה שהיהודים במצרים לא שינו את שפתם לבושם ושמם, ואם כן קשה, מדוע כתוב לשון "ויהי" שזה תמיד משמש כלשון צער, הרי אם שמרו על המראה היהודי הרי זה משמח ולא מצער???

התשובה, שאם הצליחו לשמור על המראה היהודי, כואב הלב שלא הצליחו לשרוד ביהדות, ורק חמישית יצאו, או כאב על החילול השם שנראים כיהודים ושקועים במט' שערי טומאה.

וְרַב – כְּמָה שְׁנַאמֵר: רַבְּבָה כְּעֵמַח הַשְּׂדֵה נְתַתִּיךָ, וְתַרְבִּי וְתַגְדְּלִי וְתַבְּאֵי בְּעַדִּי עַדִּים, שְׂדִים נִכְנוּ וְשְׁעָרָיְךָ צֵמַח, וְאֶת עֵרֶם וְעָרְיָה. וְאֶעְבֹּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶיךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךָ, וְאֶמֶר לְךָ בְּדַמְיָךָ חַיִּי, וְאֶמֶר לְךָ בְּדַמְיָךָ חַיִּי

מה עומק כוונת הפסוק?? **מפרש המצודת דוד** "את ערום ועריה" – הכוונה שהיו מרובים באוכלוסין וגדולים בכוח ולכן מצד ריבוי העם אכן בא זמן הגאולה, אבל עם ישראל היו ערומים חסרי זכויות ומעשים טובים.

והמלבי"ם מוסיף, שהגיע זמן הגאולה והיו הכנה להנקה שהם משה ואהרן כמ"ש חז"ל שהם היו מוכנים להניק דבש וחלב – שהכוונה לתורה מתוקה, רק שעם ישראל היו עדין ערומים שלא היה בידם תורה ומצות וזכויות שהם הבגדים בגדי הנפש.

ואולי אפשר לפרש את הכוונה מתבוססת בדמיון שעם ישראל מלבד היותם חסרי זכויות ומעשים טובים הם היו מטונפים כביכול במט' שערי טומאה שזה כביכול מתבוססת בדמיון, שכביכול עם ישראל פצוע עד זוב דם מבחינה רוחנית,

אבל בורא עולם מבשר לעם ישראל "שבדמיון חיי", דהיינו שעל ידי תשובה מאהבה הרי במקום מט' שערי טומאה מגיעים ומתעלים למט' שערי קדושה,

כפי שהיה בספירת העומר מיד אחרי יציאת מצרים, שאחרי שיציאת מצרים בו גילו את עוצמת אהבת ה', הם חזרו בתשובה שלימה מתוך אהבת ה', וכך הזדוונות שזה כביכול הדם הרע נהפך לזכויות לדם שמחיה, ו"אומר לך בדמיון חיי ואומר לך בדמיון חיי".

וירעו אתנו המצרים – כמו שְׁנַאמֵר: הֲבָה נְתַחַכְמָה לָּךְ פֶּן יִרְבֶּה

הגמרא סוטה יא' א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם ואיוב ויתרו, בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נידון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית.

נשאלת השאלה, מה ההבדל בין איוב ששתק ליתרו שברח?? הרי שניהם לא מחו בעצת בלעם שהציע לגזור גזרות קשות???

ובפשטות הם לא מחו, כי כאמור זה היה לאחר 3 חודשים שזרקו את פרעה מלמלך על מצרים כי לא נענה לדרישת העם להציק לעם ישראל, ולאחר 3 חודשים הוא נשבר והסכים לעשות רע לישראל ככל שידרשו ממנו, ואם כן במצבו זה רק עצת בלעם התאימה לו.

והרי כשם שמצווה לומר דבר הנשמע כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע יבמות סה', לכן לא היה כל טעם למחות ולהגיד דעה הפוכה מעצת בלעם הרשע?? אז מה ההבדל בין השתיקה לבריחה??

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ועל הטענה מדוע נענש איוב בשתיקה?? **עונה** הגר"י **שכאשר כואב צועקים!!** ואם איוב לא צעק **סימן** שלא **כאב** לו **מספיק**.

אבל יש לתמוה שהרי גם יתרו לא צעק?? ולמה לא נענש?? ולמה דווקא הוא קיבל שכר?? **ונראה** לתרץ שלצעוק זה לא רק בפה אלא גם במעשה, **ולפעמים הבריחה זה מעשה בפועל של מחאה בדיוק כמו צעקה**, רק בלי לפרגן להם את התענוג להתעלל במוחה על שצעק ומחה.

ללמדנו, שהמלחמה ביצר לא תמיד חייבת להיות חזיתית פנים מול פנים כי לפעמים זה יהיה קרב שתיכשל בו, ולכן זכור שהבריחה מהמלחמה ומהניסיונות זה גם כן מחאה גדולה וצעקה גדולה נגד היצר, וראה מה זכה יתרו על בריחתו!!!

ואל תתפתה להיות כאיוב שיושב בשקט ונזהר, כי לא תמיד מספיק השקט ואי העשייה, לפעמים חייבים מלחמה או בריחה, כי כאשר יש פתחים פתוחים ליצר הרע שבהם מסוגלים לחטוא, אל תאמר בוגר ואחראי אני ולא אפול ברשת היצר הפתוחה לפני, אלא עליך החובה לסגור את הפתחים בכוח או לברוח, זכור! השתיקה תעלה ביוקר!! אז ברח צדיק וזכה בכל העולמות.

סטירה מצלצלת לפרעה – סיכום – או עניין חינוכי מדהים

בפרשת בא פרק יא' ח' כשסיים משה את הודעתו על מכת בכורות לפרעה כתוב "ויצא מעם פרעה בחרי אף", ומבארים בעלי התוספות שכל מקום שנאמר חרון זה עושה רושם ואף זו עשה רושם, שמשה סטרו לפרעה סטירה עוצמתית בפרצוף (בלועזי) וכנראה נשאר סימן אדום לזמן רב על פני פרעה.

ומדהים הדבר שדווקא בתחילת אותו פסוק כתוב "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחווי לי לאמר צא", וכתב רש"י שמשה התכוון לפרעה שיתבזה בעצמו לרדת לבית משה ולבקש ממנו שעם ישראל יצאו ממצרים, רק משה דיבר בלשון מכובדת לפרעה ולכן אמר "וירדו עבדיך", ומסיק רש"י **שלומדים מכאן שחייבים לתת כבוד למלך** אפילו רשע כפי שמשה שנצטווה לתת כבוד לפרעה, וקשה מאוד עד כדי פלא איפה נעלם הכבוד שנצטווינו לתת למלך בתחילת הפסוק **לביזיון למלך בסטירה** מצלצלת שעושה רושם, הכתובה **בדיוק בסיום אותו פסוק??**

וזכיתי שביתי היקרה בת הזקונים ענתה בחכמתה בס"ד הודו לה', שכאן יש המחשה להתנהגות פרעה, וכפי שכתבתי קודם ע"פ המדרש, שבהתחלה פרעה היה נחמד ואפילו מסר נפשו להגן על עם ישראל, ובסוף פרעה הפך לאכזרי ביותר על עם ישראל והרשיע יותר מעבדיו שהתחננו לו שישחרר כבר את עם ישראל ובכל זאת סירב, ולכן משה בתחילה נהג בו בכבוד ובסוף השפילו, ובפסוק זה משה סיכם לפרעה את מצבו של פרעה ביחס לעם ישראל וביחס שמגיע לו מתחילה ועד סוף.

ובדרך שונה נראה לי לתרץ ולהסביר, שהקב"ה חייב את משה לכבד את פרעה היה כל זמן שמשה ניסה לשכנע ולהשפיע על פרעה לשחרר את עם ישראל, בכדי שלא יאמר פרעה תירוץ שבגלל חוסר הכבוד לא שמעתי ולא הקשבתי לדברי משה, וכדרך שתלמידים טוענים רבות פעמים שהיות והרב או המחנך לא נוהג בי כבוד לכן לא הקשבתי בקולו והתחצפתי לעומתו.

ויש בזה הרבה מהאמת והצדק, כי בכדי להשפיע לטובה חייבים לתת כבוד לתלמיד אפילו במצבים קשים, ודווקא בזמנים קשים מודד התלמיד עד כמה באמת נוהגים אנו בו כבוד.

אומנם ברגע שסיים משה את תפקידו להשפיע על פרעה, מיד סטר לפרעה בפניו כי מגיע לו בזיון ולא כבוד על רשותו, ואכן בסוף פסוק זה הסתיימה שליחות משה אל פרעה, ופרעה הכריז שאינו רוצה יותר שמשה יבוא להשפיע עליו, לכן כבר לא היה צורך לתת כבוד לפרעה הרשע.

אבל אנחנו לבנו ולתלמידנו בכל רגע החובה עלינו לכבד ולהשפיע, למרות שלפעמים מגיע לתלמיד סטירות על פי החינוך שהיה נוהג בימים עברו, בכל זאת נכבד בסבלנות עילאית, כי על ידי הכבוד אפשר שיושפע לתקן עצמו בעזרת השם יתברך.

ויענונו – פמה שנאמר: וישומו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם. ויבן ערי מספנות לפרעה. את פתם ואת רעמסס.

הכוונה שבנו ונהרס מיד, עבודה חינם בלי תועלת, אז זה באמת עינוי, שעובדים בלי תועלת, וכמו שהגמרא בסוטה יא' כותבת "את פיתום ואת רעמסס": רב ושמואל, חד אמר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמסס שראשון ראשון מתרוסס, וחד אמר רעמסס שמה ולמה נקרא שמה פיתום שראשון ראשון פי תהום בולעו.

ונשאלת השאלה, למה המצרים לא השתמשו ביהודים לעבודה שמביאה תועלת, וגם איך הסכימו היהודים לעבוד בהחלה בהתנדבות, במקום שנראה כהתעללות לשמה, עבודה בחינם??

ונראה לתרץ, שפרעה בא ליהודים שיעזרו לו לפתור את הבעיה בצורה חכמה, כי כבר בנו שם וזה נכשל, והיהודים שמחו לעזור ולהראות את החוכמה היהודית, ופרעה ניצל אותם שיעבדו פיזית בכדי שיעמיקו להבין את הבעיה מתוך דגימות וכדומה, ואז מתוך שנאת יהודים הפך קערה על פיה, והעביד אותם רק פיזית בעבודה בלי תועלת.

וזוה נס עצום ומיוחד שעם ישראל הצליח לשרוד ולא להשתגע כשרואים שבמשך דורי דורות הם לא מביאים שום תועלת בעולם, להיות אדם שסתם חי סתם נושם, ומנצלים את כל כוחו לכלום, וזה מביא דיכאון ושיגעון.

וישמע זה' את קלנו – פמה שנאמר: וישמע אלקים את נאקתם, האם נאקה זה אנחה או שזה כולל הכל??
ויזכור אלקים את בריתו את אברהם, את יצחק ואת יעקב.

השאלה היא שאם "שועתם" זה רק צעקה, ואילו "נאקה" זה אנחה בלבד, אי"כ למה את ה"אנחה" שעם ישראל נאחנו לפני צעקתם התייחס ה' ושמע רק בסוף??

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ואולי למרות שאנחה קודמת בכל זאת הצעקה עלתה ראשונה לשמים וכמשמעות הפסוקים, וכשנפתחו שערי שמים, אזי הקב"ה התייחס קודם לדבר הראשון שהיא האנחה, כי הצעקה זה כמו מפתח לשמים.

קושי השעבוד - לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשם, הם ילכו וקששו להם תבן

ראיתי הסבר נפלא מדוע פרעה הרשע כשרצה להכביד את העבודה על היהודים הוא גזר עליהם למצוא ולספק בעצמם את התבן לצורך הבניה, למה לא גזר עליהם לבנות כפול שורות בבניין שבנו יותר ממה שהיו רגילים לבנות עד אותו יום?? **ותירץ הגאון רבי יצחק בן רבי חיים מוולוז'ין** שפרעה הרשע רצה גם לגרום מריבות ושנאת חינם בעם ישראל כך שהיהודים יריבו על כל תבן שימצא.

ונראה להוסיף על דבריו הקדושים והנפלאים, שהרי ידועים דברי הרמב"ן שבגלל קושי השעבוד שפרעה עשה לעם ישראל לכן במקום 400 שנים בשעבוד ועינוי מצרים הם היו במצרים רק 210 שנים ומתוכם הם סבלו רק 86 שנים, ופרעה לא רצה להקדים את הגאולה לכן רצה לגרום מחלוקת בעם ישראל שזה ירחיק את הגאולה מעם ישראל.

ובפרט שמשה רבינו בתחילת השעבוד אמר "אכן נודע הדבר", שכאשר ראה שיש מחלוקת ולשון הרע בעם ישראל שדתן ואבירם הכו זה את זה, והלשינו עליו לפרעה על שהרג את המצרי, טען עכשיו אני מבין למה נגזר גלות על עם ישראל, ועכשיו כשבא משה לפרעה להודיעו על סיום הגלות מיד פרעה חשב לגרום מחלוקת בכדי לגרום לאריכות הגלות, כי המחלוקת גורמת לאריכות הגלות.

והנה פלא עצום, פרעה התאכזב קשות!! כי לא כתוב על מריבה אחת בין יהודים על התבן, אלא היהודים חטפו מכות על שלא הספיקו אבל אף אחד לא נלחם עם חבירו על התבן, **ואדרבא** בכך שעם ישראל לא נכנס למחלוקת למרות הניסיון הגדול והלחץ העצום בו היו למצוא תבן ולהספיק לבנות כמידי יום עוד בהיות התבן מסופק על ידי פרעה, זה הכשיל לגמרי את כוונת פרעה הרשע, וזה גרם שעם ישראל תיקן את סיבת הגלות, ואדרבא בכך שעם ישראל נקט במידת הסבלנות ובריחה ממריבות ומחלוקת זכו לתקן את סיבת גלותם שהיה במחלוקת דתן ואבירם והלשון הרע שאמרו בתחילת השעבוד.

קושי השעבוד - תכבד העבודה ואל ישעו בדברי שקר

תכבד העבודה בכדי שלא יוכלו לחשוב כלל, אבל גם בזמן של המכות שהתחיל חופש חלקי בהתחלה ובסוף היה להם חופש מושלם בכל זאת רוב עם ישראל לא רצו להיות עבדי ה', וכל כך למה?? הרי כבר היה להם זמן רב לחשוב??

וייתכן שברגע שהרסו להם פעם אחת את האפשרות לחשוב טוב כי ריסקו אותם ומילאו ראשם בטרדות, זה כבר גרם נזק עצום לרוב עם ישראל, שלא יוכלו יותר להתעמק לטובה גם בזמן שהייתה מנוחה וסוף העבודה.

ועלינו להתפלל ולהשתדל שלעולם לא נגיע למצב של אובדן המחשבה מתוך טרדות אימונות, ורק לחיות ברוגע

וַיִּרְא אֶת עֵינָיו – זֹו פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּרְא אֱלֹקִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹקִים.

"ויקוצו מפני בני ישראל" כתב רש"י: מלמד שהיו דומים בעיניהם כקוצים, ולמרות זאת כתוב: **"ויעבידו מצרים את בני ישראל"!!! וקשה** שאם היהודים היו כקוצים בעיני המצרים למה א"כ המצרים התעסקו והעבידו את עם ישראל?? **ויתכן** שהמצרים למרות שנאתם העבידו את עם ישראל בפרך בכדי שלא יהיה להם זמן וכוח להתרבות.

וצריך לבאר למה פרישות דרך ארץ נחשב לעונינו?? וגם מדוע אכן היהודים התאמצו להוליד, הרי הם עבדים בעבודת פרך, ויש גזירת להרוג הבנים, למה התאמצו, גם ככה הם היו שקועים במטי' שערי טומאה, ובפרט עבדו עבודת פרך עד כלות הכוחות.

והתשובה היא כאמור, שעם ישראל מסר את הנפש להגדיל את עם ישראל, כי ידעו שברגע שיהיו עם גדול הם יצאו ממצרים, ובפרט שראו ניסים, שנולדו 6 או 60 בכרס אחת, וראו בחוש שלמרות הגלות, יש ניסים גלויים שנולדים מעל לדרך הטבע, וגם ראו שניצלו הנולדים בנסים גלויים, זה מאוד חיזק אותם שלפחות מלידת הילדים יש להם הצלחה גדולה וזה הביא להם סיפוק ושמחה ותקווה.

אומנם ברגע שהיה גזירה להרוג את הזכרים, הם נמנעו מפריה ורביה, כמו שעשה עמרם אבי משה, וזה היה צער עצום לעם ישראל, שגם הנחמה שהייתה להם, בניסים של 6 או 60 בכרס אחד, גם זה חלילה ייעצר.

וְאֶת עַמְלֵנוּ – אֵלוֹ הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל הַבָּנִים הַיְלֻדִים הַיְאָרְהוּ תִשְׁלִיכֵהוּ וְכָל הַבֵּת תַּחֲיוֹן.

מרים הנביאה הייתה אחות הגדולה של משה רבינו, וכאב לה שאביה פרש מאמא - יוכבד בגלל גזירת פרעה - **ש"כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו".**

לכן אמרה לו מרים בתו: **אבא** מעשה שלך שפרשת והתגרשת גרוע יותר מגזירת פרעה, שהוא גזר רק על הבנים, ואתה גזרת בין על בנים ובין על הבנות, וממך לומדים כולם ועושים כדרכך, **מיד** שמע האבא - עמרם בקול הבת שלו, וחזר והתחתן עם יוכבד בת לוי שהייתה זקנה ונעשה נס וחזר לה הנעורים, וילדה את משה רבינו.

והנה נתאר לעצמנו שהילדה הקטנה - מרים הייתה מצטנעת, והייתה אומרת מי אני שאטיף מוסר!! ועוד להטיף מוסר לאבא שלי הצדיק!! ועוד בענייני אישות וזוגיות!! **אבל** היא לא שתקה ואמרה מוסר נוקב לאביה, ואביה לא זלזל במוסר שלה והקשיב לה, ואכן זכו ויצא ממוסר זה משה רבינו.

איזה נס שהיא אמרה מוסר ולא שתקה!! **איזה** נס שאבא שלה הקשיב למוסר של בתו הקטנה ולא ראה בזה חוצפה וחטטנות!! **ואיזה** נס שהאמא הזקנה בת 130 חזרה לנעוריה וילדה את משה רבינו!!

וטהר לבנו – הגדה של פסח

נלמד מזה, שהמוסר הציל את עולם היהדות, ובעזרת השם גם אנחנו נתחזק במוסר של כל אחד גם ממוסר של הקטן מאתנו בהרבה ואדרבא זה בונה עולמות דוגמת משה רבינו ע"ה.

מכת דם – ותבאש היאור

זה פשוט מדהים, למצרים היה מכת דם, ואם אין מים אז הדגים מתו, ואם הדגים מתים אז הנילוס והיאור מסריח, ברור!! ואכן מפורש כך בפסוקים, **אומנם** ליהודים יש כן מים, עד כדי כך שכתוב במדרשים שאפילו באותו כוס, אם היהודי שותה זה מים והמצרי כששותה זה דם, ורק כך המצרים לא מתו מצמא כי קנו בכסף מים מהיהודים, וגם החרטומים קנו מים מהיהודים והפכו את זה לדם, **אבל** גם אם ליהודים יש מים ולא דם, בכל זאת היהודים מילאו את המים מהיאור, וגם אם ליהודים במקום דם יצא להם מים, בכל זאת אין אפשרות לשתות מים מסריחים שהרי כתוב שכל הדגים ביאור מתו **"ויבאש היאור"???**

ואי אפשר לתרץ שליהודים היה מים רק בארץ גושן, שהרי 5 מכות הראשונות היהודים עדיין היו תחת עבדות מצרים, ורק בראש השנה הפסיקו לעבוד עד סוף המכה העשירית שבה יצאו לחירות ממצרים (גמרא ר"ה י"א ב'), ואם כן היה להם מים לעצמם ולמכור למצרים במקום עבודתם במצרים ולא רק בארץ גושן, **אבל** עדיין לא הגיוני שליהודי כשהשתמש ביאור רק אז הדם שלקח נהפך לו למים, או רק ברגע שהשתמש רק אז זה חזר להיות מים נקיים וצלולים, כי זה מגעיל ודוחה לשתות משהו שמקודם ראית איך הוא היה מסריח ודוחה.

לכן נראה שהיה כאן נס מדהים ביותר, ושימו לב, שבאמת ליהודים זה מעולם לא היה דם ולא נראה דם, אלא היהודים ראו תמיד יאור מלא במים צלולים, ומים נקיים ולא מסריחים, וממילא לא מתו הדגים, ולכן ליהודי זה לא הסריח, ואותו נילוס ויאור למצרים היה דם ומסריח.

זאת אומרת, שלגוי היה דם ובדם הדג מת ומסריח כמו נבילה, וליהודי היה מים ובמים הדג היה חי מקפץ ושט לו, ומדהים הדבר!!! **האם הדג חי או מת???** לא יאמן!!!

חכו ותראו, הניסים שבואר עולם מכין לנו, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, פשוט לא יאמן מה צפוי לנו בעתיד הקרוב ממש, ולכן כדאי לנו להיות מוכנים כטובים וראויים, שלא נפסיד בגלל הנאת רגע חיי נצח מלאים בנפלאות ובאושר.

צפרדע

"מכת צפרדעים – מידה כנגד מידה" כדברי המפורשים

מה היה מיוחד במכת צפרדע, **מידה כנגד מידה???** והנה המכה הזו התחילה בפרעה ואחר כך עברה לעבדיו, והכוונה שהנחיל הראשון שיצא מהצפרדע הענק רץ לארמון של פרעה שכך כולם יראו שהוא הסיבה למכה.

וכמו שהוא עשה רעש גדול ותעמולה והסתה נגד היהודים, שהעליל עלילת דם שהיהודים מתכננים לכבוש את מצרים בעת מלחמה, **לכן** הרעש ושל הצפרדעים התחיל דווקא ממנו.

ובעצם רש"י מביא דעת רבי עקיבא שמכת הצפרדעים התחילה באופן מוזר, שהגיעה צפרדע ענקית, שכל קפיצה שלה הרעידה את האדמה, והחרטומים ניסו להורגה אבל בכל מכה ומכה יצאו ממנה נחילים של צפרדעים קטנים, **ובעצם** מה בדיוק המסר בזה? למה לא באו ישר מיליארדי צפרדעים קטנים, מה הצורך בתהליך שתיארנו???

ואולי זה בא לתת מוסר עצום למצרים, **הרי** אתם טענתם שעם ישראל יגדל וישמיד את מצרים, **לכן** קפצה עליכם צפרדע ענקית שאימה עליכם והפחידה אתכם, **כי אתם** גם רציתם לעצור את עם ישראל, **ופן ירבה אמרתם**, ולכן ראיתם דבר פלא, **שכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ**, שדווקא שבטים שסבלו ילדו שלא בדרך הטבע שישה בכרס אחת או שישים בכרס אחת, להבדיל כמו שרצים קטנים שנוולדים בכמויות והילדים צמחו במהירות לבני אדם, וגם התינוקים בשדות נבלעו באדמה וחיו כאשר המצרים חרשו על גביהם בכדי להורגם,

ומצד שני שבט לוי שלא עונה לא התרבה ולא צמת, וזה היה הבדל חד וברור, שה' נלחם דווקא נגד גזירת פרעה, **אז** למה לא חשבתם מה פשר דבר זה?? **למה** לא התבוננתם וחשבתם איך שה' הראה לכם ברור שאתם טועים ושלא תצליחו בתוכנית הזדונית שלכם, ולמה לא עצרתם אז?? **למה** לא ביטלתם את התוכנית הזדונית שלכם?? **לכן** באה צפרדע ענקית, **וגם כאן הפתרון** שחשבתם שתפתור את הבעיה רק החמירה את המצב, שיצאו מיליארדים של שרצים קטנים, **ותמלא הארץ אותם**, להבדיל כמו שהיה אצל היהודים, **שכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ**.

לכן מורי ורבותי, חובה עלינו להתבונן ולקחת מוסר כראוי, ולא לנסות לחנוק את הבעיה, אלא לטפל מהשורש, ועלינו להתחזק מכל עניין ומכל דבר שקורה לנו בחיים, ובעזרת השם נתקרב לאבינו שבשמים כי ידו כבר פרושה לקראתנו, שובו אלי בנים שובבים.

ותעל הצפרדע - המשך

בגמרא סנהדרין ס"ז רבי עקיבא אומר : צפרדע אחת הייתה, השריצה ומילאה כל ארץ מצרים, **א"ל רבי אלעזר בן עזריה :** עקיבא, מה לך אצל אגדה?? **כלך** מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות, **אלא** צפרדע אחת הייתה, שרקה להם והם באו, **ופלא** שרש"י כאן הביא רק דעת רבי עקיבא במדרש, ולא הביא דעת רב"ע?? **וייתכן**, שרבי אלעזר הקפיד על הסברו של רבי עקיבא שהייתה צפרדע אחת ענקית, שלפי זה כביכול מצדיק את פחדם של המצרים מפני היהודים, שהרי הייתה כאן מידה כנגד מידה, ושכשם שהצפרדע הענקית באמת מפחידה ומסוכנת ומאיימת על מצרים, כי כל קפיצה הורסת, כך עם ישראל גדול חזק ועצום ובאמת איים על מצרים!!!

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ואם כן זה בעצם זה מצדיק את פחדם של המצרים מפני בני ישראל. לכן טען רבי אלעזר לרבי עקיבא שתעסק בהלכות קשות ולא בדברי אגדה, אבל רבי עקיבא טוען שנוון שעם ישראל מעולם לא איים על המצרים והיה זה רק עלילת דם מרושעת שהיהודים מאיימים על שלום מצרים.

בכל זאת מתאים כמידה כנגד מידה שתבוא צפרדע ענקית ומפחידה, שתמחיש להם שהם לקחו כביכול צפרדע בעל חי שלא מזיק, וניפחו אותו למפלצת כך הציגו את היהודים הטובים והעדינים שתרמו להצלת מצרים, וניפחו אותם לעם מפחיד ומסוכן ומאיים.

הצפרדעים שבתנורים – האם מתו וחיו?

יש לחקור האם הצפרדעים שנכנסו לתנור האם הם מתו ואחרי זה בסיום שבוע המכה הם קמו לתחיה, או שגם בתנור הם לא מתו, ואם אכן לא מתו בתנור אז מה בדיוק הסיבה שהם נכנסו לתנור?? כי אם מתו ונמרחו על המאפים והגעילו את המצרים מלאכול את לחמם ניחא. אבל אם לא מתו מה התועלת שנכנסו, האם רק בשביל לקרר במעט את התנור?? ואם אכן לא מתו למה כולם לא קפצו אחריהם?? וגם יש לחקור אם אכן הם לא מתו האם הם סבלו ייסורים בתנור או שלא סבלו בכלל?? – ואת כל זה נשאיר לדיון בליל הסדר!!! בסדר???

הצפרדעים שמסרו נפש בתנורים קמו לתחיה - ע"פ רש"י, והשאלה, א"כ מה ק"ו למדו מישאל ונחמיה ועזריה שמסרו נפש מהצפרדעים הרי ידעו שהצפרדעים קמו לתחיה?? ואולי בכל זאת הצפרדעים לא ידעו שיחיו וזה מחייב בשר ודם וכ"ש יהודי שמחוייב למסור נפש, אבל עדיין זה לא כ"כ מעלה כי ידעו שיתכן שיקומו לתחיה?? או שלא ימותו כדניאל ואברהם, וצ"ע.

בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ

ויישר כוח לבחור בן העליה "אלון גיל" נ"ו שבזכותו התחדש לי חידוש זה שיזכה להתעלות בתורה וביראת שמים אמן.

הקב"ה שולח את משה להודיע לפרעה, "כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ: ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ", ובעצם הקב"ה אומר לפרעה יכול הייתי להרוג אותך ואת עמך במגפה וכולכם הייתם מתים מיידית רק המטרה ששלחתי את משה שיעשה עשר מכות זה במטרה לחזק את האמונה בה' ובכוחו, לפרעה ולמצרים, ולפרסם את כוח ה' בכל העולם, ובפרשת בא גם מפורש שזה לחזק את עם ישראל לדורות על כוח השם והשגחתו בעולם.

אך אם כן קשה לי דברי רש"י בחומש דברים ב' נ"ו על הפסוק "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום", ממדבר קדמות - אע"פ שלא צוני המקום לקרוא לסיחון לשלום למדתי ממדבר סיני מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב"ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלוה ואעפ"כ פתח להם בשלום אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. ד"א ממדבר קדמות ממך למדתי שקדמת לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים אלא שלחתי מן המדבר אל פרעה לאמר שלח את עמי במתון:

ולכאורה על פירושו השני של רש"י קשה, שהרי לכאורה אין למשה הוכחה שצריך להקדים שלום לסיחון לפני המלחמה, ממה שהקב"ה לא הכה את מצרים בברק אחד לשרוף את כולם בבת אחת ולהוציא מיידית את עם ישראל, כי הקב"ה רצה לעשות קידוש השם, שיתפרסם שמו וכוחו במצרים ובכל העולם ולעורר את עם ישראל באמונה בכוח ה' ככתוב במפורש בפסוקים, ואין מכאן ראיה כלל לעניין לדבר ולפעול במתינות ובדרכי שלום ובדיבור שלום??

ונראה לתרץ על פי המפרשים בדברים שם (שפתי חכמים, ומשכיל לדוד), שכתבו שעל כל פירוש יש קושיה (אחרת) ומ2 הלימודים ביחד למד משה עניין זה, וכפי שביאר המשכיל לדוד שלפירוש הראשון קשה שאין ראיה ממה שהקב"ה שאל לפני מתן תורה את כל הגויים האם רצונם לקבל את התורה, כי הוצרך לעשות כן כדי שלא יקטרגו על נתינת התורה לישראל, ועוד קשה שהרי במתן תורה כאשר הגויים לא רצו לקבל את התורה הקב"ה הניחם לחיות, ואילו לגבי סיחון שכשלא רצו לקבל את דברי השלום נלחמו עמם והרגום?? לכן מביא רש"י עוד ראיה ממצרים שהוא דומה בדומה, אבל גם לפירוש זה קשה שהיה צריך להיות כתוב "ממצרים קדמות"?? ולכן לומדים משני הלימודים גם יחד, כי אין הוכחה בפסוק איך לפרשו כראוי.

ולעני"ד על ההסבר שמשה למד ממצרים, לא רק קשה הלשון "ממדבר קדמות" אבל ההוכחה טובה היא, אלא גם ההוכחה ממצרים קשה, גם בגלל הטענה שמטרת מכות מצרים היה בכדי שמצרים וכל העולם ועם ישראל ידעו שהקב"ה שולט בכל היצורים ובכל כוחות הטבע שבעולם ובעל כל הכוחות כולם גם מעל הטבע, וממילא אין ראיה לחובה להקדים שלום ממצרים וכאמור קודם,

וגם ראיה לדחיה זו, שהרי הקב"ה במצרים למרות כל דברי השלום והמתינות מכל מקום לא השמיד את כל המצרים אלא רק הכם ורק מעטים מהם מתו??

אבל באמת עיקר הראיה זה ממתן תורה ולכן כתוב ממדבר קדמות, כי הראיה היא שהקב"ה למרות שהחליט לתת לעם ישראל את התורה, בכל זאת לא נתן את התורה בכוח לעם ישראל נגד רצון העמים על אפם וחמתם, אלא הקב"ה בא אליהם בדברי שלום למרות שידע שהם לא רוצים ויפסידו את המתנה הגדולה ביותר ששווה יותר מחיי העולם הזה, שזה חיי תורה וחיי קדושה וחיי נצח בטוב אין סופי.

וממילא ברור הוא שלמרות שהקב"ה צווה את משה להילחם עם סיחון, וממילא ברור שיהיה מלחמה עם סיחון ודברי השלום לכאורה מיותרים, בכל זאת משה הקדים בדברי שלום כדרכו של הקב"ה במתן תורה, שלא יהיה תרעומת לגויים שעם

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ישראל תקפו באכזריות ולא בחרו בשלום, ואכן כך התגלגלו העניינים במלחמת לא' המלכים בכיבוש יהושע שהם באו ויזמו מלחמה ביהושע ולא יהושע בא ויזם נגדם מלחמה בהפתעה נגד רצונם במלחמה.

ואומנם ממצרים לומדים שלמרות שיש סיבות למכות מצרים ולא מכה אחת שתהרוג את כל המצרים או לפחות את כל צבא מצרים בבת אחת, שזה בגלל רצון ה' לגלות את כוחו בעולם, מכל מקום מאחר שיש כבר ראייה ממתן תורה אפשר ללמוד עוד סיבה לגבי מצרים שגם בגלל שה' רצה שיהיה מתינות והקדמה בדרכי שלום לכן נשלח משה ולכן המכות היו במנות קטנות, עשר מכות והריגת צבא פרעה היה רק בסוף כל המתינות.

וייתכן עוד לפרש, **שמעולם ה' לא אמר שישמיד את מצרים**, רק המטרה הייתה **לדונם ולהענישם**, וגם שידעו שה' **שולט בעולם**, והמטרות יכלו להתקיים גם בלי לשלוח את משה לפרעה, אלא ה' היה נותן את העשר מכות לפרעה וה' היה מפלא בין עם ישראל למצרים, וכך היו רואים שיד אלוקי ישראל בדבר, ובסוף בדרך הקשה היו רואים בבירור שה' אלוקי ישראל השולט בכל הכוחות הענישים.

אבל ה' שלח את משה בכדי להקדים לו על מהות המכות, ועל מטרת ה' שיתבונן שיש בורא עולם, וכך הקדים לפרעה ולמצרים את ההכרה והידיעה בכוח ה' על הבריאה - **מתון**, וכל זה מחמת דרכי שלום, שצריך להיות הוגנים גם כלפי אויב שידע מה רוצים ממנו ולמה נלחמים נגדו.

ובעצם יש להתבונן עוד, מדוע סרה טענת הגויים נגד מסירת התורה לעם ישראל, הרי הגויים יכולים לטעון אילו הקב"ה היה פונה לעם ישראל במצווה הקשה ביותר לישראל כדוגמת רציחה לישמעאלים וכו' אולי גם ישראל לא היו מקבלים את התורה??

ואולי כאשר הקדימו ישראל לומר "**נעשה ונשמע**", זה הסיר טענת הגויים הנ"ל, כי כידוע היהודים לא מקבלים שום דבר כמובן מאליו, **עד כדי כך** שאומרים בדרך גוזמא, **שכאשר יהודי ניצב מול מראה הוא מתווכח עם הדמות שבמראה, ורק כאשר מתנפצת המראה נגמר הויכוח, וגם על זה התווכחו עמי וכשאמרתי הנה התווכחתי, ענו לי זה לא ויכוח!! ועצתי מיד את הויכוח כי הוא לא היה נגמר!! והיהודים כשאמרו נעשה ונשמע זה ההיפך ממהותם לקבל בלי לדעת ובלי להבין את כל דרישות הבורא בתורה הקדושה, אם כן כבר סרה ממילא טענת הגויים, והיהודים התעלו לדבר כמלאכי השרת כי לא דברו כטבעם אלא מעל לטבעם ומהותם, ואכן מהות יהודי זה להתמודד כל שעה ושעה במלחמה קבועה בהבנת התורה ומפרשיה וללבן כל צדדי הסוגיות לעומק.**

כְּנִים

מכת כינים הייתה בלי התראה – הרי אין עונשין אלא אם כן מזהירים??

והנה כתב רש"י ומפורש בריב"א שכל מכה ומכה שימשה חודש, 3 שבועות להתראות ושבוע למכה עצמה, ונשאלת השאלה הרי יש חלק מהמכות שבאו בלי התראה??

וייתכן שבכל המכות הייתה התראה כללית על עונש ומכה שאמורה לבוא בתאריך מסוים, אבל בלי פירוט מה בדיוק תהיה המכה, **ורק** יום לפני המכה בחלק מהמכות היה פירוט שמחר תהיה מכה זו עם תיאורה.

והנה כידוע הבלתי נודע יותר מפחיד מהנודע קודם **לכן** המכות שהיו בלי התראה, לא הכוונה שלא היו הזהרות כלליות במשך 3 שבועות, **אלא** הכוונה שלא הייתה התראה יום קודם על פירוט המכה, והיות ולא נודע למצרים יום קודם מה תוכן המכה זה הפחיד ואיים עליהם יותר, כמו המושג הידוע שאין שמחה כיום התרת הספיקות, ובפרט שגם כשהגיעה המכה הם לא ידעו על עוצמתה.

ללמדך שבורא עולם השתמש בכל הדרכים להפחיד את פרעה בכדי שיחליט לשחרר את העם, ולא כל הזמן אותו שיטה, אלא הקב"ה גיוון בשיטות, וכך גם בעבודת השם, צריך תמיד לגוון ולחדש כל יום עוד משהו בעבודת ה', דוגמא היום לכוון בהודו לה', ומחר גם לכוון באשרי, כך שכל יום יהיו בעיניך כחדשים, וככה תרגיש שיש לך כוח לנצח את היצר הרע, כי היצר מנסה כל יום ומתגבר כל יום מחדש להפיל אותנו לגמרי, אם זה בראיה אסורה או מחשבה פסולה, אבל כנגד ההתחדשות שלו מידי יום ביומו אנחנו נעמוד כנגדו בהתחדשות טובה בכל יום ויום.

שְׁחִין

יש לתמוה מדוע דווקא לאחר מכת שחין שהיא המכה השישית, רק אז בורא עולם מקשה את לב פרעה?? **והנה** בורא עולם נותן מוסר חריף לפרעה, שאמר לו: דע לך שבמכת דבר יכולתי להרוג את כל מצרים במגיפה ולא רק את הבהמות, אבל השארתי את בני האדם בחיים, בכדי שתראו שיש בורא עולם שמשגיח ומנהיג את העולם, ומוסר חריף זה ומסר עוצמתי זה לא בא מיד לאחר מכת דבר אלא רק לאחר מכת שחין, וגם זה תמוה, למה?? **הרי** מוסר זה מתאים יותר מיד אחרי מכת המגיפה - דבר??

ונראה לתרץ, שדווקא אחרי שה' הקשה את ליבו דווקא אז הקב"ה נתן לו את המוסר החריף ביותר, שיהיה כוח שיאזן את הבחירה של פרעה, כך שפרעה לא יוכל לטעון נלקח ממני כוח הבחירה.

שמעך אחד הייתה הקשיית הלב דווקא במצב הכי רגשי כשפרעה היה בשפל המדרגה וכמעט בהתמוטטות רגשית, שהרי פרעה ראה את השפלתו ואת השפלתם של חרטומי מצרים שהתביישו להראות את עצמם, וגם השפלת כל עמו בשחין, כי השחין חתך בבשרם לעומק ויצא להם מוגלות וכיערה אותם באופן נוראי, והכבוד שלו ושל כל מכובדי מצרים קרס, ולכן דווקא במכה זו בורא עולם החזיר אותו לאיזון רגשי, בכך שהקשה נגדו ליבו.

וטהר לבנו – הגדה של פסח

אבל עדיין בכדי לאזן את הניסיון, בורא עולם פנה לשכל וההיגיון של פרעה שאת השכל בורא עולם לא הקשה, ובמוסר הגיוני חד הקב"ה המחיש לו את הסכנה ואת מטרת המכות, ולמה כדאי לו לשמוע בקול בורא עולם. **מודי** ורבותי, אין הקדוש ברוך הוא מעמיד אדם במצב לא אפשרי, בניסיון שאין לו כוח וכלים להתמודד נגדו, שהרי אפילו לפרעה הרשע בורא עולם נתן לו כלי כנגד ויקשה השם לב פרעה.

לכן בכל מצב של ניסיון, אל תגיז אין לי סיכוי לנצח, זה גדול מכוחי, ואל תאמר שחבל לי להילחם כי מאה אחוז זה נועד לכישלון, וזה כישלון ידוע מראש, - כי זה פשוט שקר מוחלט, תמיד ותמיד, אפשר לנצח, נקודה!!! גם אם צד אחד נסגר כמו ויקשה השם לב פרעה, נפתח כוח אחר לנצח, רק עלינו לגלות את הפתחים הנוספים או החדשים להתמודדות בכדי לנצח בניסיון.

ולעולם אל יאוש, יש כאן מלחמה שחייבים להילחם בכל הכוח, וכל החיים עד הרגע האחרון!! זוהי מלחמה של חיים ומוות, אל תיפול כמו זבוב, וה' יתן לך כוח כאריה ותנצח בעזרת ה' רק תחליט שאתה וודאי מנצח וגם תעשה הכל ובאמת הכל, ובעזרת ה' אכן תנצח! אמן ואמן.

הקדמה למכת ברד – ומשמעותה העצומה בקשר לבחירה החופשית של פרעה

קודם מכת ברד הקב"ה אומר לפרעה על ידי משה רבינו דע לך יכול הייתי להורגך במכת דבר אבל לא עשיתי כן, כי רציתי שתבין שיש בורא עולם ותכיר בכוחו ותשמע סוף סוף בקולו, כי אם לא תשמע בקולי אני יביא "את כל מגפותי אל ליבך", וכתב רש"י שהכוונה למכת בכורות ששקולה כנגד כל המכות.

ורבים מקשים על דברי רש"י וכי מה עניין להזכיר לפרעה את מכת בכורות כאשר עומדים קודם מכת ברד?? ולכן יש שכתבו שכוונת רש"י למכת ברד והכוונה בכורות שהזכיר רש"י גם קשור לברד, שהבכירות – הפשתה והשעורה נהרסו ולא התבואה, וצריך להבין הרי רש"י כתב שהיא שקולה כנגד כל המכות, ואם הכוונה לברד למה היא שקולה כנגד כל המכות??

ואולי במכת ברד היה בה עוצמה לשנות את פרעה, כפי שמכת בכורות שינתה את החלטת פרעה באופן סופי לשחרר את העם, אבל אם היה משחרר במכת ברד פרעה הוא היה יוצא כביכול בעל תשובה, כי עד עכשיו כביכול היה כמו שוגג, ומעכשיו הוא קיבל השגות בעוצמת בורא עולם שהוא כל יכול שמחבר אש ומים יחד דבר שלא הגיוני בטבע, ושהוא מלא רחמים גם לפני זה שלא הרגו בדבר וגם במכת ברד עצמה היה חסדים גדולים לפרעה ועמו.

ובורא עולם ביקש מפרעה להתבונן בכל זה ושיתהפך לטובה, ולא יחשוב שזה בלתי אפשרי, אלא ילמד מהמכה עצמה שכשם שאש ומים עשו שלום כך מצרים וישראל יכולים לעשות שלום מעתה אם ירצה.

ולכן יש חשיבות למכת ברד שהיא שקולה כנגד כל המכות כפי שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות, רק במכת ברד היא שקולה לטובה – דהיינו שבכוח מכה זו בצירוף כל המכות בפרט מכת דבר להחזירו בתשובה שתתקבל, ואולי לכן לא כל המכות נכתבו בפרשה אחת, כי עד ברד כולל ברד הייתה אפשרות לתשובה מתקבלת, ומפרשה הבאה המכות שלאחר מכת ברד עד מכת בכורות זה הדרך לכניעת פרעה מתוך תשובה שלא התקבלה.

ואילו מכת בכורות לאחר כל המכות גרמה שפרעה ישחרר את ישראל אבל אז הוא כבר לא נחשב בעל תשובה, אלא רשע שהרשיע במזיד, כי אחרי מכת ברד הוא נחשב מזיד בפרט שהודה בעצמו שה' הצדיק והוא ועמו רשעים, והודה שהיה בידו לחזור בתשובה ולא חזר, ולכן גם כששחרר בסוף את עם ישראל זה כבר לא תיקן את חטאו אלא נחשב כרשע שנאלץ לגרש את עם ישראל מפחדו שכולם ימתו.

ולפי זה מובן מדוע בורא עולם לא הסתפק באמירת פרעה ה' הצדיק בכדי שיחשב בעל תשובה גמור, ואכן כפי שמשה רבינו אמר לפרעה התשובה שלך לא שווה כי ברגע שתיפסק המכה אתה תחזור להרשיע, וכפי שהסברנו קודם, אכן פרעה חזר בתשובה לא רק מתוך יראה ופחד אלא גם מתוך אהבה והכרה שה' הצדיק, ובכל זאת התשובה שלו לא החזיקה כי פרעה השאיר פתח לעבירה, וכפי שהרחבנו קודם שרצה ליהנות העבירה בכך שהמטר יישאר, וממילא לא היה כאן התנתקות מושלמת מהעבירה ולכן קרס.

ולכאורה קשה מאוד, וכי הקב"ה דורש עד כדי כך מבעל תשובה שיחזור מיד בתשובה מתוך אהבה וניתוק מוחלט ומושלם מהעבירה?? וכי הקב"ה לא אמר פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם?? ואולי זה נאמר רק כלפי יהודים שהקב"ה עוזר להם לחזור בתשובה, אבל בכל זאת פרעה חזר בתשובה בדרגה גבוהה יחסית כשאמר ה' הצדיק, ומדוע הקב"ה לא הסתפק בזה כהתחלה של תשובה?? למה בורא עולם דרש ממנו תשובה מושלמת תכף ומיד??

אלא נראה שהיות והקב"ה הכין חזק את פרעה לפני ובתוך מכת ברד שיוכל בבת אחת לחזור בתשובה שלימה באמת, לכן הקב"ה לא הסתפק שפרעה התקדם 2 דרגות בתשובה כביכול אלא רצה מפרעה תשובה מושלמת בבת אחת, כי כפי ההכנה כך גודל הציפיה והדרישה, ובפרט שמשה רבינו מודיע לפרעה כשאמר ה' הצדיק שידע שהתשובה לא תחזיק מעמד כי בורא עולם רוצה יותר מכך, וחסר בתשובה שלו עזיבת כל חלקי החטא.

וזה מתרץ על קושיית הרמב"ן מדוע משה רק הודיע לפרעה על מכת ברד ולא המתין למענה לשונו של פרעה, ולפי דברינו מתורץ, שמשה רבינו ביקש מפרעה לפני המכה להתבונן היטב במצב שהיה לפני המכות דהיינו בכל המכות שהיו ובפרט במכת דבר, אבל השלמת ההתבוננות תהיה בעצם מכת ברד שפרעה יראה את חסדי בורא עולם על המצרים, והכל ביחד אולי ישפיע על תשובת פרעה, ולכן לקראת סיום המכה רק אז משה רבינו כביכול ניהל דו שיח עם פרעה בכדי לכוונו לתשובה מושלמת וכאמור.

ופרעה בכל זאת לא השלים את כל חלקי התשובה, ולא ביקש שה' יסיר הכל גם את המטר כי אין רצוני ליהנות כלל מהעבירה ומהמכה שהגיעה בגלל העבירה אלא רוצה אני ניתוק מוחלט מהחטא, וזה לא קרה ולכן פרעה מיד אחר סיום המכה קרס ונפל שדוד ביצרו הרע והמשיך להרשיע.

וטהר לבנו – הגדה של פסח

ברד

ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה

ובהמשך כתוב "ויך הברד את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה", דהיינו שאכן היו אנשים במצרים שלא פחדו מדבר ה' שתהיה מכת ברד שתהרוג אנשים ובהמות ולכן הם השאירו את העבדים והבהמות בחוץ.

אומנם קשה, שאם לא פחדו, מדוע הם האדונים בעצמם לא יצאו החוצה להוכיח שהם אינם מפחדים מהסכנה, למה שלחו רק את עבדיהם ואת בהמותיהם החוצה?! **וגם** קשה מאוד מי משוגע שיסכן את רכושו לאבדון, כאשר ראה שכל הזהרות משה קודם מכה זו התקיימו במלואם, ובפרט לשיטות שבמכת דבר הבהמות שהיו בבית לא מתו בדבר, למה הם בלי היגיון סיכנו את רכושם לריק???

ייתכן לתרץ על פי מה שכתבנו קודם, שבורא עולם אמר לפרעה ע"י משה רבינו, שבמכת ברד הוא יוכח לראות בטוב ה' ובחסדי ה', שלמות שהכה במכת ברד, עדיין רחמיו על ברואיו ולכן השאיר להם את התבואה למאכל, וגם הזהיר שיכניסו את העבדים ואת הבהמות לבית כך לא ימותו בעלי חיים, כי רחמי ה' על כל מעשיו.

ואכן המצרים האמינו שיהיה מכה שתהרוג אנשים ובעלי חיים שיהיו מחוץ לבית, ולכן אף אדון לא יצא מביתו כי לא רצה למות בוודאות, ובכל זאת **בעצת בלעם** היו מצרים שבכוונה הוציאו את עבדיהם ואת בהמתם החוצה בכדי שימותו במכת ברד במיתה משונה, ולהראות לכולם שכביכול אין רחמים לבורא עולם על ברואיו, בניגוד גמור כביכול לדברי הקב"ה שרחמיו על הכל גם כלפי המצרים.

וזה מזכיר מה שהמחבלים הרשעים מעזה עושים, הם שולחים טילים מתוך בתי ספר מלאים בילדים ערבים לעבר בתי תושבים בארץ ישראל, בכדי שכאשר יגיבו לירי ויתקיפו את מקורות הירי, ממילא ימותו ילדים ערבים, וכך הערבים מציגים זאת לעולם כתקיפה אכזרית, שרוצחים ילדים חפים מפשע בעזה, והם בעזה מסכנים ואומללים וחסרי ישע וחסרי הגנה לנפש עולליהם, **הנה** לנו, רשעים שמעדיפים לרצוח את ילדיהם בכוונה תחילה העיקר להציג את הצד השני המתגונן כאכזר ונטול לב ורוצח ילדים!!! בדיוק כמו שהיה במצרים במכת ברד.

הפשטה והכסמת לא נכו, כי אפילות הנה

רש"י מביא פירוש א', שהפשטה והכוסמת היו רכים לכן כשפגע בהם הברד הם התכופפו ולכן הם לא נפגעו מהברד, דהיינו שהברד לא שבר אותם ולא התפוצץ, ועל כן האש שבתוכה לא שרפה אותם, **עוד** הביא רש"י בשם **מדרש רבינו תנחומא**, שיש מרבתינו שנחלקו על זה, ומפרשים "אפילות" שפלאי פלאות נעשו להם, ולכן לא לקו.

וקצת התפלאתי מדוע נקט רש"י לשון **שרבותינו חולקים**, ולא ויש מפרשים?? בפרט שכתב לשון "ומפרשים". **אלא** נראה להסביר כפי שכתב **הבעל הטורים** וכן יש **במדרשים** שהייתה אש גם בתוך הברד וגם אש מחוצה לו - סביבו.

ולכן נחלקו רבותינו, שגם אם הברד לא שבר את הפשטה והכוסמת כי התכופפו, מכל מקום הם היו אמורים להישרף מהאש שהייתה סביב הברד מבחוץ, לכן פירשו שפלאי פלאות נעשו להם שלא לקו.

וכל סיבת הפלאי פלאות שנעשו להם, זה בכדי שיהיה מה להכות במכת ארבה, שיהיה לארבה מה לאכול ולהכות את מצרים, **אבל** אם כן למה דווקא הפשטה והכוסמת שרדו, אולי שהחיטה תשרוד במקום, שהרי ממילא יש כאן נס ששרדו אז אולי עדיף שתשרוד החיטה החשובה יותר שעושים ממנה לחם, וזה יכאיב יותר למצרים במכת ארבה?? **אלא** התשובה, שגם במצב של פלאי פלאות, אם אפשר ללמד אותנו עוד מוסר השכל לחיים, וודאי שווה לבורא עולם להכניס גם את זה במכלול.

ולכן היות ופשטה וכוסמת רכים יותר מחיטה והתכופפו לכן הם לא נשברו, והיות והסיכון שלהם פחות מהסיכון של החיטה הקשה שנשבר והתפוצץ עליו הברד, לכן בחר ה' שהנס יהיה בהם, **ולמרות** שאם יש פלאי פלאות אז מה משנה סיכון אחד או יותר, **בכל זאת המוסר השכל** עבורנו עצום, שמי שמתכופף ונכנע לא נשבר ויכול לשרוד.

וטהר לבנו - פסח

ולכן אנחנו בנפתולי החיים, לא נישבר!! כי נתכופף מפני הגלים, וככה נשרוד את משברי הים וקשיי החיים בהצלחה.

וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטוא, ויכבד לבו

בספר תולדות יצחק מדקדק מלשון הפסוק שמשמע שבגלל שחדל המטר וכו' לכן זה גרם לפרעה ולעבדיו לחטוא, כי אם הכוונה רק שנהיה שקט היה צריך להיות כתוב "והייתה הרווחה" כמו שכתוב במכת צפרדעים, והשאלה למה אכן המטר וכו' גרמו להכבדת לב פרעה??

ותירץ כפי שכתוב גם במושב זקנים של בעלי התוספות, שהיות ובמצרים אין כמעט גשם, לכן פרעה ועבדיו רצו שמכת ברד – הברד והקולות יסתלקו, אבל שיישאר המטר, ואכן כך ביקש פרעה במפורש ממשה שיתפלל שיחדלו הקולות והברקים – ולא ביקש שהמטר יפסק, וכן משה רבינו ביקש כבקשת פרעה שיחדלו הקולות והברד, ולא ביקש שיחדל המטר, והיות ובכל זאת המטר פסק מזה הסיק פרעה שלא בגלל משה פסקו הקולות והברד, ולכן הכביד את לבו והוסיף להרשיע.

ובאמת נכון הדבר שכל הזמן פרעה ניסה לתפוס את משה בשקר או בחוסר דיוק בכדי להוכיח שמה שקרן ולא שליח ה', ולכן שלח במכת דבר לבדוק האם אכן לא מתו מבהמות ישראל, וכמו כן לכן משה רבינו הקפיד לומר לפרעה במכת בכורות **כחצות הלילה**, ולא אמר בחצות למרות שבורא עולם יודע בדיוק מתי זה חצות, אבל היות ופרעה לא יודע במדויק לכן שיננה משה ואמר כחצות שלא יהיה לפרעה מענה לשון לכפור שלא מה' הייתה המכה כי היא לא הייתה בדיוק בזמן שנקבע.

אבל אם כך קשה מדוע במכת ברד אכן יצא כביכול שמה רבינו לא דייק בלשונו, וביקש והתפלל על פחות ממה שקרה בפועל??

אומנם באמת מצאנו מפורש שבורא עולם לא נתן למצרים ליהנות משום מכה, שהרי במכת ערוב בסיום המכה לא נשאר חיה אחת ולא עור של חיה בכדי שלא ייהנו מעוונות בעלי החיים, כמו כן במכת ארבה לא נשאר ארבה אחד בכדי שלא יאכלו אותו המצרים כאוכל במקום התבואה שחוסלה על ידי הארבה, וממילא גם לא היה סיכוי שבמכת ברד המצרים ייהנו מהמטר שיישאר להם לטובה.

ובכל זאת משה רבינו לא התפלל על המטר שיפסק למרות שכך אמור להיות בסוף המכה, או בגלל שלא רצה להכעיס את פרעה שביקש שרק הקולות והברד יפסקו ולומר לו בפנים אני יתפלל גם על המטר שייפסק, כי אז יתכן שפרעה יתרגז ויתחרט מתשובתו עוד לפני שהמכה תיפסק, ובורא עולם רצה להראות את פרעה הרשע שהוא אדם שקרן, שמבטיח ובסוף לא מקיים.

עוד סיבה פשוטה נראה לברא, שמה רבינו התפלל על מה שהתבקש מפרעה ולא הוסיף להתפלל על מה שלא נתבקש, למרות שידע שגם המטר יפסק, כי הקב"ה לא ישאיר למצרים ברכה מתוך המכה.

אומנם בעצם הרעיון יש כאן מסר חשוב מאוד, שמה רבינו רצה שפרעה יראה בחוש שבורא עולם לא יתן לו להרויח כלום מהחטא, שבעצם אם אכן חזרת בתשובה על מה שחטאת ולא שחררת את עם ישראל בעצם אתה אמור לבד לבקש שכל חלקי המכה יסתלקו כולל המטר, כי לבד אתה אמור לרצות לנקות את חטאך לגמרי, וכשרוצים להרויח משהוא מהעבירה זה מוכיח שאין החרטה מהחטא מושלמת.

לאחר מכת ברד אמר פרעה - ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים

ובהמשך הפסוקים כתוב "העתירו אל ה' ורב מהיות קלת אלקים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד, ויאמר אליו משה **כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' הקלות יחדלון והברד לא יהיה עוד למען תדע כי לה' הארץ**" ובסוף מסיים משה ואומר "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים".

ויש כאן כמה פליאות ואולי נוכל לתרצם ביסוד הקודם, שהנה פרעה חזר לכאורה בתשובה שלימה כי לא אמר חטאתי עויתי פשעתי, כי אז אפשר לומר שחזר בתשובה רק מתוך הפחד והאימה שזה תשובה לא מושלמת, אלא הוסיף ואמר "ה' הצדיק".

וזה מדרגת תשובה גבוהה יותר, שנראה שמתחרט באמת על חטאו ומכיר באמת ה' ובצדקות ה', ואין זה תשובה רק מתוך אימת העונש, ואכן על זה כתוב במכילתא שזכה לשכר על כך שנצטוו ישראל **לא לתעב מצרי כי גר היית בארצו**.

ואם אכן פרעה חזר בתשובה בדרגה גבוהה יותר עד כדי כך שזכה לשכר מיוחד על כך, מדוע משה רבינו אומר לו אני יודע שהתשובה שלך לא רצינית, כי אני יודע שברגע שייגמרו הקולות והברד אתה תחזור להרשיע ולחטוא, הרי פרעה הוכיח בדבריו שהוא לא חזר רק מחמת פחד העונש, אלא חזר מתוך הכרה בגדלות הבורא מול שפלות עצמו, ואם כן אולי תשובה כזו כן תחזיק מעמד גם לאחר שיפסק הפחד?? אז מדוע משה רבינו אומר לו בוודאות שהוא בטוח שמיד אחרי הפחד יחזור פרעה לרשעותו??

אלא יתכן לתרץ זאת על פי חידוש אחר שראיתי בראשונים עיי' רמב"ן שמקשים מדוע משה רבינו מדגיש במכה זו שעליו לצאת מהעיר, וכפי שכתב רש"י כי העיר הייתה מלאה בעבודה זרה, ולכאורה מה מיוחד להדגיש זאת במכה זו יותר משאר המכות שמה התפלל על פרעה??

וטהר לבנו - פסח

והברוך טעם בספר "ברוך שאמר" עמ"ס ר"ה יג' מתרץ שיש דין שגוי יכול לבטל את העבודה זרה שלו, ואכן אם פרעה ועמו היו חוזרים בתשובה שלימה ולא רק מחמת יראת הפחד כמבואר בשו"ע יור"ד סימן קמ"ז, אז כן כל העבודה זרה בעיר הייתה מתבטלת, ומשה רבינו לא היה צריך לצאת מהעיר, אבל משה רבינו הרגיש בקדושתו שהטומאה של העבודה זרה עדיין קיימת בעיר, ולכן אמר לפרעה עלי לצאת מהעיר בכדי להתפלל למרות שעשית תשובה, כי התשובה שלכם אינה מושלמת והיא תקרוס מיד כשיחדלו הקולות והברקים.

אז הנה לנו תשובה מאיפה ידע משה רבינו שלמרות שפרעה אמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים בכל זאת אין כאן תשובה מושלמת.

אבל עדיין קשה מדוע באמת התשובה של פרעה לא הייתה מושלמת למרות שאמר ה' הצדיק שזה מוכיח על תשובה מושלמת ולא רק תשובה מתוך פחד???

והתשובה היא כפי היסוד שאמרנו קודם, שהיות ופרעה כשחזר בתשובה לא ביקש ממשה רבינו שיתפלל אל ה' שיסיר גם את המטר, אלא ביקש רק להסיר את הקולות ואת הברד, זאת אומרת שפרעה עדיין השאיר לו אחיזה בחטא, ובעצם לא רצה למחוק את החטא לגמרי בלי להשאיר כל רושם, אלא רצה להרוויח קצת מהעונש ובעצם מהחטא, ולכן התשובה שלו הייתה פגומה וקרסה מיידיית לאחר שסר ממנו פחד העונש.

ללמדנו, שעלינו לחזור בתשובה שלימה ומושלמת, שהיא לא רק תשובה מתוך אהבת ה' וידיעת עוצמת גודלו של בורא עולם, אלא גם תשובה של מחיקת כל זכר לחטא, וזה כולל סגירת כל שערי וכל הפתחים לעבירות, שלא נחזור חלילה לחטא בעתיד בנקל חלילה, ועד כמה שיותר נחסום ותסגור באמת את שערי הטומאה שלא נוכל להיטמאות כשנתקרר מהחיזוק, כך אנחנו מעצימים את כוח התשובה שלנו, וכך גם אנחנו מקדשים יותר את עצמנו ואת בתינו ואת עירנו, אז קדימה נסגור הרגע את כל הפתחים ליצר הרע, כי לפתח חטאת רובץ, סגירה אמיתית ומושלמת כך נתעלה ונצליח אמן ואמן.

ה' הצדיק – למה בגלל זה זכו מצרים?

הבאנו קודם את דברי המכילתא שבזכות שפרעה אמר "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" לכן זכו לציווי ה' לעם ישראל "אל תתעב מצרי כי גר היית בארצו".

ולכאורה קשה מאוד שהרי התורה מפרטת מה סיבת הסכות של המצרים בציווי זה, כי עם ישראל היו גרים בארץ מצרים, וכפי שכתב רש"י שהייתה לנו **אכסניה בשעת הדחק** למרות כל הצרות, ואם כן מדוע מוסיף המכילתא עוד טעם לציווי ה' שכבר נכתב טעמו בצדו???

ונראה לתרץ שהנה פרעה יכל לטעון למה אני מקבל מכות הרי כל גלות מצרים הייתה גזירת ה' שקבע אותה עוד בברית בין הבתרים עם אברהם אבינו, וכביכול הכל לא היה באשמתו של פרעה ושל העם המצרי, וממילא גם אין מקום להכרת הטוב על האכסניה במצרים שהרי הכל הייתה גזירה משמים.

אבל ברגע שפרעה הודה ואמר שה' הצדיק ואני ועמי הרשעים כאן הודה שהייתה לו שליטה בגלות מצרים ויכול היה להתגבר ולא לחטוא בשעבוד עם ישראל, ובכל זאת הוא הרשיע ולא פעל נכון, ואילו הקב"ה צדיק כי לא הכריח אותו לחטוא בשעבוד עם ישראל.

ואחרי שפרעה הודה כזאת, ממילא עם ישראל אכן קיבלו מרצון פרעה אכסנייה במצרים, ומגיע לו הכרת הטוב על שנתן לנו אכסנייה בשעת הדחק.

ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים – למה דווקא כאן התעורר פרעה להכרה זו??

כתבו המפרשים שבמכה זו נהג הקב"ה עם המצרים גם במידת החסד, שהרי אין דרך אויב לעדכן את שונאו הנלחם אתו, את דרכי ההצלה, והנה כאן עוד קודם המכה הקב"ה מודיע לפרעה שאפשר להינצל מהמכה על ידי שיכניסו את כל בעלי החיים לתוך הבית כך הם לא ימותו מהברד, וזה חסד עצום – לגלות דרכי הצלה לאויב!!!

וגם לדעות שגם במכת דבר כל הבהמות שהיו בחוץ נהרגו ולא הבהמות שהיו בבתיים, ושוב כאן א"כ החסד חזר על עצמו וביתר שאת כי כאן הקב"ה פירט במפורש את ההצלה לאלו שיכניסו לבית את בעלי החיים, ואילו במכת דבר יכלו המצרים לדעת את דרכי ההצלה רק על ידי דיוק דברי ה' שאמר "במקנך אשר בשדה" – ומשמע מה שיהיה בבית לא יינזק, אבל לא רק חסד זה, אלא גם שבאור עולם השאיר למצרים אוכל לאכול שלא ימותו בכך שהתבואה שלא ביכרה לא נהרסה במכת ברד ורק הפשתה והשעורה שמבכרות ומקדימות להבשיל הם נהרסו במכת ברד, והיות וכאן נהג הקב"ה עם פרעה במידת החסד לכן דווקא במכה זו כתוב ה' אלוקים שכמעט לא הופיע בתורה קודם, כי כאן היה בחוש מידת הדין יחד עם מידת הרחמים.

"מכת ברד - משה הזהיר באזהרה ברורה מי שיצא מהבית ימות מהברד"

ונשאלת השאלה אם כן איך שלח פרעה למשה בסוף המכה שליחים, הרי הם ימותו בחוץ, אבל הם לא מתו, למה לא? אלא פשוט, שמי שיצא מתוך זלזול באזהרה וחוסר יראת השם, הוא מת, או עבדיו ובהמותיו, אבל כאן פרעה שלח מתוך פחד ה', לכן לא מתו, ועוד נראה, שהשליחים היו שלוחי מצווה שאינם ניזוקים, כי הם היו חלק מקידוש ה' שפרעה יגיד ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, ואפילו שהם בוודאי לא התכוונו לשם שמים ולשם מצוה, אבל במציאות הם היו שלוחי מצוה, כי נוצר דרכם תוצאה נפלאה וטובה. **נלמד** עד כמה עלינו לקדש שם שמים, שאפילו בלי כוונה זה עדיין נחשב כשלוחי מצוה. לכן לא נזלזל בעצמינו, ונקדש שם שמים כל רגע ורגע, כמובן לשם שמים! אבל

וטהר לבנו - פסח

שלא נימנע מפעולות של קידוש השם מחמת חוסר מחשבת לשם שמים. וכל פעם ששומרים על העיניים ברחוב זה קידוש ה', וכל פעם שבורחים מחברים רעים ומניסיונות זה קידוש ה' גדול וחשוב.

אשר התעללתי במצרים

רבים השואלים מדוע המכות נחשבות כצחוק – והתעללות? ואם כל המכות היו התעללות וצחוק ממצרים מדוע אם כן נכתב עניין הצחוק על המצרים דווקא לקראת סוף המכות, לקראת מכת ארבה?!

ואולי כפי שכתבתי להוכיח בפרשת הקודמת – וארא, שעד מכת ברד עדיין הייתה אפשרות לפרעה לחזור בתשובה שלימה, והקב"ה שלח את משה בדברי מוסר נוקבים לחזקו ולהחזיקו בתשובה שלימה, אבל היות ונכשל ולא חזר בתשובה שלימה, הוא הפסיד את ההזדמנות ומעכשיו עם ישראל יצא מתוך השפלת פרעה ובלי שיעלה בידו לחזור בתשובה.

ולכן אומר הקב"ה למשה מעכשיו גם כשאתה נגש לפרעה לסוג של משא ומתן, דע לך שזה באמת מיותר ואין בזה שום תועלת כי פרעה כבר לא ישלח עד הסוף – עד אחרי מכת בכורות, ודע לך משה למרות שאתה בא לשכנע אותם, בשעה שאתה ידוע שהעסק מכור ולא יצא מדיבורך עם פרעה שום דבר, בכל זאת יש בזה חשיבות.

והחשיבות היא, שאתה תספר ותלמד את בני ישראל, שלפעמים יראה להם כביכול שיש מהלכים ומשא ומתן בכל עניין בעולם, שלא יחשבו שיש בהם ממש, אלא הכל סגור ונקבע מראש, ולאנשים רק נדמה שהם מחליטים והם הנושאים ונותנים באמת, אבל בורא עולם יצחק למו, כי הכל כבר מוחלט אצל בורא עולם מראש.

וגם יש בזה חשיבות כנגד היצר הרע, כי זה מזכיר את החיים של אדם רשע, שנחתם דינו לגיהנום, והוא יכול לחיות עוד שנים למרות שהוא רשע מרושע, ונדמה לו שעדיין הוא מנהל חיים רגילים והכל בסדר איתו והוא כאחד האדם, אבל הכל דמיון, הוא כבר נחתך מעולם החיים, ורק מחסל את קצת זכויותיו בעולם הזה בכדי שיגיע בלי שום זכויות לעולם הבא ה' ירחם ויצילנו ממצב נורא ומחריד שכזה.

ארבה - בכל גבולך

במד"ש רבה כתוב, שהיה סכסוך גבולות בין מצרים לכוש פוט וכנען אחיו – שלא הייתה בניהם הסכמה איפה נגמר גבול מצרים, ומכת ארבה שהייתה בכל גבול מצרים סימנה באופן חד וברור את גבול מצרים, כי בשטח שלא היה שייך למצרים לא היה מכת ארבה.

ודבר זה קצת פלא בעיני, כי אם כן פרעה הרשע הרוויח ממכת ארבה, שגם אם הפסיד שטחים שלא היו שייכים לו, ורק בגלל עוצמת מצרים שהייתה האימפריה של העולם באותו זמן הוא הגדיל בגניבה את גבולותיו ובכוח עוצמת זרועו וצבאו את שטח מצרים, בכל זאת פרעה חסך לעצמו מלחמות קשות ומסוכנות עם אחיו על הגבולות, כי הדברים הפכו להיות חדים וברורים?!

אלא היה זה מסר לפרעה, אתה התעללת בעם ישראל בתחילת השעבוד בטענה שאתה פוחד ממלחמות, וטענת שעם ישראל נוסף גם הוא על צרינו, ונלחם בנו – ובסוף אנחנו המצרים ננוצח במלחמה ונסתלק ממצרים, ומכוח טענה שקרית זו שעבדת את ישראל בעבודה קשה, ומתוך כפיות טובה מוחלטת וזועקת לשמים - לחסדו של יוסף הצדיק שהציל את מצרים ואת העולם ממוות ברעב.

והנה לך פרעה, ראה!! בורא עולם הוא מסדר את העולם גם בלי צורך במלחמות, הוא הוכיח גבולות עמים באופן חד וברור, שמונע את הסיבות למלחמות שחששת מפניהם, וזאת בכדי שתדע שכל מה ששעבדת את ישראל גם לפי טענתך השקרית הרי היא בטלה ומבוטלת, ובאמת כבר במכת ברד שנשברו העצים במצרים זה כבר הוכיח את גבולות מצרים באופן חד, וגם מכת דם שכל שטח הנילוס שלא נמצא בגבול מצרים לא היה דם, אבל אתה פרעה התעלמת מזה והמשכת ברצונך לשלוט ולהעביד את עם ישראל, אין זאת אלא כי שקרן ורשע אתה בלי תירוץ כלל!!! וגם זה סוג של צחוק והתעללות בפרעה "אשר התעללתי במצרים"!!

ומלאו כל בתיך

יתכן שיש כאן עונש על שהאדונים הרשעים לא סיכנו את עצמם במכת ברד כי הם נשארו טמונים ומוגנים בביתם מכל סכנות מכת ברד, וברשעותם להוכיח שהקב"ה לא רחמן כפי שהדגיש משה לפרעה, ולכן סיכנו והוציאו עבדים ובהמות החוצה במכת ברד, כאן בא הקב"ה ואומר להם אתם הפעם לא יעזור לכם להתחבאות בבית כמו במכת ברד, אלא הפעם בבית יהיה יותר גרוע מבחוץ שכל הבית דחוס בארבה כך שאולי תעדיפו להיות בחוץ עם יותר חמצן לנשום.

ומלבד זאת יתכן סיבה נוספת לדבר, שלא יחשבו לרגע שקל יותר לקב"ה להכות בחוץ יותר מהבית או רק בשטח אחד, בא הקב"ה גם במכה זו לסתור ולפרוך מחשבה מוטעית זו.

ומלאו בתיך ובתי כל מצרים

מדוע כתוב כל עבדיך ואחר כך כל מצרים, שהרי לכאורה לפי החשיבות העבדים למרות שהם עבדי פרעה פחותים הם מהמצרים הרגילים, ואולי זה בא להדגיש ולהוכיח לפרעה שהעבדים יסבלו עוד לפני העם ובכדי להוכיח חד משמעית לפרעה שעם ישראל לא עבדים שלו שלכן עם ישראל לא סבל ממכת ארבה.

לכן נא הגברים ועבדו את ה' כך טען פרעה, ואילו משה טען כי חג לה' לנו לכן כולם חייבים לצאת כולל הנשים והילדים, ולכאורה קשה שהרי חובת ראייה ברגל בבית המקדש אינה על נשים וקטנים?!! ויתכן שהחג הכוונה לחג מתן תורה

וטהר לבנו - פסח

וכדברי הרבנו בחיי שטען שמשה טען לפרעה שכל נשמות עם ישראל כולל הדורות הבאים חייבים להיות בהר סיני במתן תורה, ואכן לפיז אין לזה קשר למצוות ראייה וחגיגה בבית המקדש.

חושך

ויהי חושך על ארץ מצרים

כתוב במדרש רבה, על מכה זו נכתב בתהילים קה' כח' "שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו", שאמר הקב"ה למלאכים ראויים ללקות בחשך, מיד הסכימו כולם כאחד ולא המרו.

ולכאורה לא מובן מה הכוונה שהמלאכים לא המרו הרי הם חייבים לעשות את רצון הבורא יתברך, אלא הכוונה היא שלא היו שהתווכחו עם בורא עולם כדרכם של מלאכים כמובן בהסכמת בורא עולם, כפי ששרו של ים התווכח לפני קריעת ים סוף שטען לפני בורא עולם: הרי הללו והללו עובדי עבודה זרה, ומדוע אם כן המצרים יטבעו בים ואילו עם ישראל ינצלו מהים?! אבל במכה זו לא היה מלאך שטען לבורא עולם טענות, אלא כולם פה אחד הסכימו מלכתחילה למכה זו.

וראיתי בספר ישועת מלכו של הגאון רבי יהושע מקוטנא שהיות ובמכת חושך מתו כל הרשעים שבעם ישראל לכן שתקו במכה זו כל המקטרגים.

ונראה שלא שתקו בגלל הידיעה שמכה זו רעה היא לבני ישראל כפי שהיא רעה למצרים, ועוד כאן מתו רוב עם ישראל או אחד מתמש נשאר בעם ישראל או רק אחד מתמישים נשאר מעם ישראל, כי אם כן נראה שמידת הדין כביכול ניצחה כאן ובעצם מכה זו הייתה קשה יותר לעם ישראל, ובכל זאת לא מצאנו שמנו מכה זו בשונה משאר המכות, אלא גם מכה זו נחשבת כמכה למצרים ולא מכה לעם ישראל, וכמשמעות הפסוק שלעם ישראל היה אור!!! ואכן ראיתי בהעמק דבר שבמות הרשעים בא אור לישרים, וזאת למרות פטירת רוב רובו של עם ישראל, כי היה כאן בירור מושלם של עם ישראל וכפי שהארכתי בעניין קודם.

ובכלל היה מקום למקטרגים לקטרג גם על הנשארם כפי שקיטרג שרו של ים על הנשארם מעם ישראל שיצאו ממצרים שגם להם מגיע למות כמו המצרים כי גם אלו עבדו עבודה זרה כמו המצרים!!! וברור שרצון המקטרגים היא לקטרג עד כמה שידם משגת בלי רחמים לכאורה!! ואם כן למה לא קטרגו שלא תהיה מכת חושך כי לא מגיע למצרים לסבול לעומת הנשארם מעם ישראל שלהם היה אור??

אלא נראה שהפעם מקטרגים שתקו, כי הבינו שחלק ממכת חושך זה בכדי שימנע חילול ה' עצום, שהמצרים לא יראו כביכול במפלת ישראל שמתו ברובם המוחץ, לכן הסכימו כל המלאכים בלי יוצא מהכלל לא לקטרג כלל ולתת למכה להתבצע.

ונלמד מזה מוסר השכל עד כמה עלינו להיזהר מחילול ה' אפילו על חשבון התפקיד שלנו והיעוד שלנו והעתיד שלנו בחיים, וכמו שכתוב בגמרא שביקש דוד המלך לעבוד ע"ז, דהיינו שיראה כאילו הוא עובד עבודה זרה בגלל החילול ה' שאיך יתכן שצדיק כמוהו למרות כל תפילותיו ולמרות כל תעניותיו, והוא עושה משפט וצדקה לכל עמו, והוא אב בית דין ראש הסנהדרין ואחר כל זה בנו יבקש להורגו, ויגידו חלילה שאין דין ואין דיין, ולכן ביקש לעבוד עבודה זרה בכאילו, ולא שחס ושלום עובד אותה אלא שיתקדש שם שמים ויאמרו הכל לא עביד דינא בלא דינא, אלא יאמרו מלך שכמותי בנו יהרגנו כי דוד רשע ועובד עבודה זרה, אמר לו חושי הארכי אין אתה צריך לכך שיאמרו שסבלך מבנך זה בגלל שלקחת יפת תואר שמזה יוצא בן סורר ומורה.

ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים

כתב רש"י שבשלוש ימים הראשונים היה חושך אבל בשלוש הבאים היה וימש חושך שהיה חושך מוחשי כביכול שלא איפשר למצרים לזוז ממקומם,

וראיתי **בעלי התוספות** שהקשה שהרי כתב רש"י בסוף מכת דם על פי המדרש רבה שכל מכה ומכה במצרים הייתה שבוע ימים, ואם כן חסר יום אחד למכת חושך?? **ותירץ** שהיום השביעי הושלם לפני קריעת ים סוף שהקב"ה האיר את הלילה רק ליהודים ואילו למצרים היה חושך.

וראיתי **ברדב"ז** ח"ב תתרי"ג שמקשה מה עם מכת דבר ומכת בכורות שבפשטות היו רק רגע או פחות מיום אחד?? **ותירץ** שמכת דבר אכן הייתה שבוע שלם, **וייתכן** שהבהמות נחלו בדבר ומתו לאט לאט עד סוף השבוע, ואכן בסוף השבוע בא פרעה לבדוק האם בבהמות ישראל היו חולים ומתים, ואילו על מכת בכורות לא היה צורך בשבוע כי מיד יצאו, ואכן יש דעות על הפסוק "ולא יתן המשחית" שמכת בכורות התארכה משך כל הלילה כי הבכורים גססו מול המשפחה שבכתה.

על כל פנים, יש להקשות שאם כל מכה שימשה שבוע מדוע פרעה בא ביום האחרון להתחנן למשה רבינו שיסיר את המכה, הרי ממילא בתום השבוע המכה תסתיים מאליה, ואפילו בלי תחנונים של פרעה כפי שראינו במכת דם וכינים ושחין שהמכה הסתיימה, ובשביל מה פרעה השפיל את כבודו??

ונראה לתרץ שאכן יותר משבוע ימים לא היה באפשרות בשר ודם לסבול מכה שהייתה במצרים, וקצת ראייה לדבר שפרעה הסכים לסבול עוד יום במכת צפרדעים, כי משה רבינו ביום השישי של המכה כשנקרא לפרעה, שאל אותו האם להתפלל עכשיו להפסיק את המכה מיד או להתפלל היום שיפסק למחרת, ופרעה בעצמו סבל קשות בכל זאת ענה למשה שיתפלל היום שיפסק מחר, סימן שלמרות הסבל הגדול שפרעה, בכל זאת הסכים והצליח להחזיק יום נוסף לסבול את המכה.

וטהר לבנו - פסח

אלא נראה פשוט, שאכן פרעה הרשע לא רצה להשפיל את כבודו ולהיכנע למשה רבינו ולבקש ממנו שיפסקו המכות בשום אופן, ולכן יש מכות שכלל לא ניגש למשה לבקש רחמים, ולכן גם לא ניגש בימים הראשונים של המכה לבקש שהמכה תיפסק בתחילתה.

אומנם גם אם אכן ידע פרעה שמכה לא תימשך יותר משבוע בכל זאת בן אדם כשסובל מאוד לפעמים הוא לא יכול להחזיק מעמד עד לסיום הסבל הקרוב כי מרגיש שכוחותיו אזלו, ורק על ידי שיחת חיזוק הוא מצליח לאזור עוד קצת כוח ולסיים את הסבל בהצלחה.

כפי שסיפרתי שכשעברתי דירה העלתי את כל הארונות 4 קומות יחד עם בני, ולקראת הסוף כלו כוחותיי וחשבתני שאני לא מסוגל יותר, אבל אז בני אמר לי: אבא עוד קצת!!!

ולאחר אמירה זו הצלחתי להמשיך וגם לסיים, כי העידוד שלו עזר לי לגלות שעדיין יש לו כוח ובאמת לא כלו כוחותיי.

ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את ה' רק צאנכם ובקרכם יצג

פסוק נכתב לאחר מכת חשך, ויש לחקור ולברר מתי קרא פרעה למשה להגיד לו שמסכים לשחרר את כל עם ישראל, ורק נשאר התווכח על הבהמות, שאם תאמר כפי שמשמע בפשטות מלשון **התרגום יונתן** שבסוף השלושה ימים קרא פרעה למשה, זה קשה שהרי בשלוש הימים האחרונים של החושך המצרים לא יכלו לזוז ממקומם, ובפשטות גם לא לדבר כי החושך היה מוחשי וסמיך **"וימש חושך"** – ובקשר לנשימות עי' בספר הכתב והקבלה שהרחיב בעניין.

אומנם ראיתי **בהעמק דבר** שזה היה בימי החושך ושלה יהודים מאנשי ביתו, ונראה להוסיף שאולי רק הוא הצליח לדבר לצורך הדיבור עם משה, כפי שאנשיו לא נפגעו בברד בלכתם לקרא למשה רבינו).

ודוחק לפרש שכוונתו לסוף ימים ראשונים שהרי בשום מכה לא פנה פרעה באמצע המכה למשה רבינו אלא רק בסוף השבוע, אלא יתכן וכוונתו בסוף שלושה ימים – הכוונה לאחר שנגמרו כל הימים של מכת חושך וכדברי **האבן עזרא**.

אבל אם כן מדוע קרה פרעה למשה בכניעה על הילדים שקודם לא הסכים לשחררם ואילו עכשיו הסכים לשחרר גם את הילדים, הרי אם הסתיימה המכה ואין לפרעה כאב וצער ולחץ ופחד מדוע שעכשיו יתן מתנות למשה ויוותר לו על הילדים???

אלא נראה כדברי **האור החיים הקדוש** שעצם הדבר שפרעה לא דיבר בהכנעה למשה רבינו כמדי פעם בפעם שהיה קורא למשה רבינו באמצע מכה ומתחנן להפסקת המכה, סימן שהפעם היה זה לאחר שהסתיימה המכה ולכן פרעה פחות פחד ולכן דיבר עם משה בעזות ולא בהכנעה.

ובכל זאת על הקושיה מדוע פרעה לאחר המכה קורא למשה רבינו למשא ומתן עם התקפלות מצדו של פרעה לשלוח גם את הבנים הקטנים והנשים – בעצם את כל עם ישראל, הרי כבר לא סבל מהמכה, ומשה רבינו כבר אמר לפרעה בסוף מכת ברד שהוא יודע שפרעה לאחר המכה מקשה את לבו ולא ירצה לגרש את עם ישראל, אז מדוע הפעם לאחר מכת חושך שכבר הסתיימה המכה בכל זאת פרעה מסכים לוותר ולשלוח את כל עם ישראל מלבד הבהמות?? **ובפרט** שזאת ללא הזהרה של משה רבינו על מכה חדשה כפי שהזהיר את פרעה קודם מכת ארבה שיועצי פרעה נבהלו ואמרו **"הטרם תדע כי אבדה מצרים"** וקראו למשה עוד קודם הגעת המכה.

ונראה לתרץ על פי האמור קודם, שהרי כל המכות שמשו והיו במשך שבוע ימים, ואילו מכת חושך שימשה רק 6 ימים, ולכן פרעה חשש שהיום השביעי יושלם בקרוב בהפתעה ואז הסכנה למצרים תהיה גדולה ועצומה.

בפרט לפי מה שכתוב **בפסיקתא זוטא**, שמכת חושך באה למצרים כי המצרים התעללו קשות ביהודים, שמצרי היה מעמיד יהודי מולו ומניח על ראש היהודי נר דולק ופקד על היהודי לעמוד ישר ולא לזוז עד שהמצרי יסיים את הארוחה, ואם היהודי יזוז המצרי יערוף לו את ראשו, ומידה כנגד מידה נגזר על המצרים לסבול ממכת חושך, שגם המצרים לא יכלו לזוז 3 ימים.

אבל עדיין אין כאן מידה כנגד מידה מושלמת שהרי למרות שהמצרים לא יכלו לזוז הרי לא היו בפחד מוות כמו היהודי עם הנר על הראש שהמצרי איים עליו שאם יזוז יערוף את ראשו??

אלא כנראה כלול במדרש שהנקמה הייתה כי היהודים לפי דעות נכנסו לבתי המצרים כאשר המצרים לא יכולים לזוז, והנה המצרים שמעו אדם נכנס לבית, מיד הבינו שזה יהודי כי רק ליהודים יש אור, והם פחדו פחד מוות אולי בפתע פתאום יבוא היהודי ויערוף את ראשו של המצרי ושל בני ביתו, כנקמה על ההתעללות שעברו בעבודת הפרך ובהתעללות הנר שכתבנו קודם, כי לא חלמו לרגע שהיהודים באו רק בשביל לראות איפה האוצרות במקום לנצל זאת ולהורגם.

ובכלל יש ילדים וגם אנשים שמפחדים לישון בפרט לבד ובחושך, כי מרגישים חוסר אונים וחוסר שליטה עצמית וחוששים מסכנה שיכולה להפתיע אותם כשהם חסרי אונים, וכל שכן למצרים שהיה להם הרבה סיבות לפחד מאוד מהיהודים שיבואו לנקום מהם).

ולעבור מתח כזה עוד יום זה בלתי נסבל בעליל, בפרט שבפעם הנוספת – ביום השביעי יש סיכוי שיהודים יכנסו להרוג את המצרים ממש, לכן בער לפרעה גם אחרי ששת ימי מכת חושך לדבר עם משה ולתת לו רשות לצאת עם כל הילדים והנשים.

וטהר לבנו - פסח

ולכל בני ישראל היה אור במושבתם

בקשר למחלוקת האם ליהודים היה אור גם במצרים בבתי המצרים, או רק בגושן היה אור אלא שמגושן הצליחו לראות היהודים למרחקים עד מסתורי אוצרות המצרי הטמונים בביתו של המצרי השרוי בחושך, ובעצם לראות ראייה רחוקה כזו זו מעלה עצומה שמגיעה ליראי שמים מופלגים ממש ולא לשקועים במטי' בערי טומאה?

אלא נראה שכמו ריש לקיש ברגע שקיבל עול מלכות שמים השפיע עליו שלא הצליח לקפוץ בגבורה גופנית מעבר הנהר לעברו השני, כך להיפך אצל עם ישראל ברגע שנפרדו מהרשעים כי קיבלו על עצמם לצאת ממצרים ולסמוך על חסדי בורא עולם במדבר בארץ לא זרועה כי קיבלו על עצמם להיות עבדי ה', לכן גם הם התעלו מאוד בקבלתם זו והצליחו לראות לראות למרחקים כמו צדיקים גדולים מאוד שיכלו לראות מסוף העולם עד קצהו השני.

מדוע "הנעשה ונשמע" גרם התפעלות רק סמוך ממש למתן תורה ולא במכת חושך

מדוע נחשב להם הנעשה ונשמע רק במתן תורה כשאמרו זאת לפני הר סיני, הרי כבר קודם מכת חושך קבלו על עצמם כל הצדיקים ששרדו מרוב רובו של עם ישראל להיות עבדי ה' – ולהיות נכנעים להקב"ה בשלימות, ומדוע לא מחשיבים את עיקר הנעשה ונשמע שמשמעותו כניעה מוחלטת כעבד מאז מכת חושך??

ויתכן, שהיות וקבלת העבדות להקב"ה כנעשה ונשמע שהייתה לפני מכת חושך היה זה כאשר הם היו שקועים במטי' שערי טומאה, על כן חסר זה בשלימות, אבל לפני מתן תורה כשאמרו נעשה ונשמע עם ישראל היו בהתעלות רוחנית שהגיעו מתוך עבודה עצמית מתוך עבודת ספירת העומר, וזה היה נעשה ונשמע מושלם שנאמר בקדושה וטהרה כמלאכי השרת ובשפת מלאכי השרת.

ולפי זה מובן גם מה שאומרים אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, שהכוונה שזכינו להגיע למטי' שערי קדושה בעבודה עצמית לפני מתן תורה, ואז זכינו לומר נעשה ונשמע מתוך קדושה וטהרה מה שלא זכינו לכך במצרים כשקבלנו עלינו עבדות ה', לכן דיינו!! כי אמירת נעשה ונשמע בשלימות כבר חשובה היא מאוד ומשמחת היא מאוד!!

ויהי רצון שזוכה להתקדש קודם חג הפסח ולהתפעל בעת אמירת ההגדה בשמחה והתלהבות בכוונה ובהמחשה וזוכה להגיע להתלהבות לקבל על עצמנו לצאת ממצרים כאבותינו – להיות עבדי ה' מעתה ועד עולם לבטל את עבדות היצר הרע מאתנו ולהמירו בעבדות לבורא עולם אנו ובנינו וכל יוצאי חלצינו אמן ואמן.

וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה

כתוב במדרש רבה שלא תישאר פרסה דהיינו שאפילו בהמה שכולה של מצרי חוץ מחלק מזערי כמו פרסה שהיא שייכת ליהודי גם בהמה זו עם ישראל יקח ממצרים.

והנה לגבי מכת ברד כתוב **ברבינו בחיי** על השאלה איך היו למצרים בהמות שמתו בברד הלוא הבהמות של המצרים מתו במכת דבר, **ומתוך** שבמכת ברד מתו בהמות שהיה להם בשותפות עם יהודי, שבהמות אלו לא מתו במכת דבר ואילו במכת ברד הם כן מתו, וכן לדעת **הרש"ש** בהמות שהיה שותפות מצרי ויהודי סבלו ממכת שחין, ובכלל יש שיטות שלפרעה היה בהמות לאחר מכת דבר כי גנב בהמות מהיהודים.

ויתכן שלכן בא משה וטען לפרעה, שעל כל מה שיהודי הפסיד בהמות בגלל השותפות שלו עם המצרי, לכן עכשיו כל בהמה שיש בה אפילו אחוז שותפות מזערית ליהודי "**פרסה**" בכל זאת היהודי יקבל אותה כאילו הכל שלו היא, ואולי על מה שפרעה גנב בהמות מעם ישראל על זה הוסיף משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות.

ולמעשה פרעה כששלח את העם אמר למשה בזה הלשון "**גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם**", ומפרש **רש"י** ש"**כאשר דברתם**" - הכוונה למה שאמר לו משה קודם המכה "**שגם אתה תתן בידנו זבחים ועולות**", וצריך עיון למה זה נכתב בדרך רמז ולא במפורש??

אלא שפרעה התבייש להודות בגניבות שגנב בהמות מעם ישראל, לכן התבטא בלשון רמז בכדי לשמור על שארית כבודו האבוד.

בכורות

מכת בכורות - בני בכורי ישראל

כתב רש"י כאן חתם הקב"ה על הבכורה לישראל, וראיתי הסברים נפלאים בעניין, **וחשבתי** להסביר הסבר פשוט בעניין, שהרי עשו נולד ראשון אבל היות ועקב ועשו היו תאומים, מסביר רש"י שגם ליעקב היה אחיזה ושייכות בעניין הבכורה בדרך הטבע שלכן יעקב אבינו ניסה לעקב את עשו ביציאתו לעולם, עיי רש"י בפרשת תולדות, ואכן יעקב אבינו קנה את הבכורה מעשו אבל עדיין בורא עולם היה צריך להסכים לכך, כי עדיין זה בכורה זה עניין של מציאות בטבע כביכול.

ובוא עולם בחר להסכים על עדיפות יעקב מעשו לבכור, דווקא כשעם ישראל היו בשפל המדרגה, שקועים במטי' שערי טומאה בגלות מצרים, שאם גם במצב עלוב כזה של עם ישראל הן מבחינת גשמית שהיו עבדים עשרות בשנים, והן

וטהר לבנו - פסח

במצב רוחני איום ונורא, על גבול שער הנון שמשם אין דרך חזור רח"ל, ככל זאת אז בחר ה' בעם ישראל כבן בכור המעודף משאר הבנים, זה מוכיח שאכן יעקב הוא הבכור האמיתי, כי אם במצב כה גרוע ה' הצביע עליו כבכור זה בגלל שזה המציאות שיעקב הבכור גם כשהוא רע בגשמיות וברוחניות, ועד כדי כך ה' מוכיח זאת, שבורא עולם מזהיר שיהרוג את בכורי מצרים כנגד בני בכורי ישראל, שאפילו קבע את מחירם בתשלום בכורים תמורתם.

זה חתימה מושלמת שבורא עולם, מוכיח לנו שאנו עדיפים בכל מצב שאנחנו שרויים בו, כי בטבענו אנחנו טובים ועדיפים מאחרים.

למען תספר בנך וכן בנך וידעתם כי אני ה'

קודם כל ידוע שעצם זה שיש מצווה מאז שהיה יציאת מצרים שאבא יספר לבנו ולבן בנו את הניסים שעשה הקב"ה לישראל בנקמו במצרים, זה מוכיח בבירור את אמיתות התורה כפי שהתורה כותבת **"וידעתם כי אני ה'"**.

כי לא יתכן שפתאום בא יהודי באמצע ההיסטוריה ויספר כביכול תגלית על הניסים שהיו בעבר בעת יציאת מצרים, כשלא הייתה מסורת כזו בעולם מאב לבן מאז יציאת מצרים שהרי הוא היה יוצא שקרן, כי יטענו לו שהרי התורה חייתה מעת אירוע יציאת מצרים שאב יספר לבנו ואיך יתכן שזה לא קרה??

והיות ועם ישראל חוגג את ליל הסדר כל השנים, סימן ברור שחג הפסח וסיפור יציאת מצרים אכן נחגג וקיים מצוות סיפור יציאת מצרים מאז שאירע יציאת מצרים ממש, וממילא כאשר יש אמונה ברורה ביציאת מצרים כולל כל הניסים והנפלאות ברור שיש בורא עולם שבחר בעם ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה – עם נבחר.

תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתו בם

יש לחקור במצוות סיפור יציאת מצרים, האם כל חלק הסיפור של סבל בני ישראל – **"עבדים היינו לפרעה"**, זה רק הכנה למצווה, כי מצוות סיפור יציאת מצרים זה רק סיפור הניסים והאותות כמשמעות הפסוק כאן, רק צריך הכנה להסביר מדוע ה' התעלל בפרעה ומדוע הכה בו ב 10 מכות בדרך ניסים ונפלאות, וכביכול זה כמו הכנת שופר בכדי לתקוע בו בראש השנה, שאין מצווה בהכנה אלא הוא נצרך לקיום המצווה.

והנה בדברים ו' כא' כתוב **"ואמרת לבנך עבדים היינו לפרעה במצרים ויציאתנו ה' ממצרים ביד חזקה"**, ומשמע שחלק ממצוות ההגדה ומצוות סיפור יציאת מצרים זה לספר מ"עבדים היינו", ואין זה רק הכשר מצווה אלא חלק מעיקר מצוות סיפור יציאת מצרים.

והנה הגאון הרב שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א רב דהסידי גור באשדוד, הוסיף לי, **שהמהרי"ד מבעלזא** הקשה שהפסוק של מצוות סיפור יציאת מצרים, **"למען תספר באזני בנך"** מתחיל בלשון יחיד, ומסיים בלשון רבים **"וידעתם כי אני השם"???**

ולמרות שבפשטות אפשר לתרץ קושייתו שהתורה מצווה את האבא לספר לבניו ונכדיו וממילא לאחר שהאבא סיפר יש כאן רבים שיודעים שה' שולט בעולם, בכל זאת אם הכוונה כפשטות הפסוק אם כן היה צריך להיכתב **"וידעו"** (הבנים והנכדים) שה' הוא השולט בעולם כפי שאתה האבא כבר יודע כי שמעת מהוריד את סיפור יציאת מצרים.

ולמרות שיתכן שהאבא שמספר גם מתחזק באמונה למרות שהכיר קודם את הסיפור, כי בכל פעם אנחנו ההורים והילדים מתחזקים מחדש באמונה עצומה בליל הסדר, ולכן כתוב וידעתם, כי גם ההורים מתחזקים באמונה.

אך בכל זאת עדיין יש מקום לחדש בדבר, בפרט שכאן לכאורה היה על התורה לכתוב בתחילה בלשון רבים, **"למען תספרו"**, כי זו מצווה על כל עם ישראל, בשונה מ"וכי ישאלך בנך" וכו' ששם מדובר על מקרה מיוחד שהבן החכם יוזם ושואל את אביו, ולא מצווה ומטרה ומסר שחובה על כל יהודי ויהודי לספר ולהעביר את סיפור יציאת מצרים לדורות הבאים, ולכן תמוה שהתורה כתבה **"תספר"** בלשון יחיד?

ותירץ שאכן רק יהודי אחד באותו דור יכול היה לקיים את מצוות סיפור יציאת מצרים, והוא משה רבינו לבניו, כי לכל עם ישראל לא שייך שישפרו לבניהם כי גם בניהם אפילו הקטנים היו בשעבוד ובנס היציאה מהשעבוד, כי אפילו לילדים הקטנים השפיע השעבוד, ולו רק בגלל אביהם שחזר מרוסק מהעבודה, ורק אצל משה רבינו היה שייך שישפר כי בניו לא היו במצרים בזמן השעבוד ולא היו משעובדים כלל ופרט לא הם ולא אביהם.

ואכן מצאתי מפורש באבן עזרא כדבריו שלמען תספר זה ציווי על משה רבינו, ולכאורה זה מחמת הדיוק המבואר קודם – שלא כתוב למען תספרו.

ולפי זה מתאימים ממש ככפתור ופרח דברי הרמ"ע פאנו באופן ברור ביותר ודבריו מאירים ביותר, שכתב כאן התבשר משה רבינו שיזכה נכדו יונתן – שבואל לחזור בסוף ימיו בתשובה שלימה ולהתנבאות, כי **"תספר"** מדבר על משה רבינו שישפר את ניסיון ה' ויחזק את בניו ונכדיו, והתורה מסיימת **"וידעתם"** שיזכו כולם לנבואה.

ולכאורה אם המצווה זה לספר את כל הסיפור כולו, דהיינו גם השעבוד וגם את נסי הגאולה, הרי כל שבט לוי לא היו עבדים של פרעה, ואם כן גם ילדיהם של כל שבט לוי **דומים קצת** לבני משה שלא היו בשעבוד?? **כמו** כן שבט אפרים שכתב **הזוהר** שהצליחו לצאת ממצרים 30 שנה קודם יציאת מצרים בלי ניסים ונפלאות היה זה בגלל שהיו מבני המלוכה ומחמת גאוותם בכך, לא העיזו המצרים להשתעבד בהם, וכפי שכתבתי באריכות בפרשת וארא.

וטהר לבנו - פסח

ואם כן נוכיח שהמצווה היא רק סיפור נסי הגאולה, ולכן שבת לוי ואפרים ראו את הניסים ושמחו בהם וראו בהם את יד ה' והשגחתו לכן גם להם לא שייך לספר את סיפור הניסים כפי שלא שייך לספר לבני שאר השבטים, כי כולם ראו את הניסים, ורק לבני משה היחידים ששייך לספר להם.

אך אין הדברים מוכרחים, שיתכן שהמצווה היא לספר גם על השעבוד וגם על הניסים, ובכל זאת על שבת לוי עדיין אפשר לטעון שהם כשאר השבטים לא יכלו לקיים מצוות סיפור לבניהם, כי גם הם היו בגלות ובשעבוד, אלא שהמירו את השעבוד לשעבוד בעמל התורה בקל וחומר ושאר קנייני התורה כמתואר בזוהר הנ"ל, וראיה גדולה שזה היה עמל קשה מאוד, שהרי שבת אפרים שלא היו משועבדים לפרעה בכל זאת הם לא התפרסמו כמתמידים בתורה כמו שבת לוי, ולמה??

והדברים פשוטים כי עמל התורה של שבת לוי היה עמל אמיתי שכמו שעם ישראל לא יכלו לענות למשה כי כביכול לא נשמו מחמת עבודת הפרך והלחץ בו היו, כך שבת לוי למדו בהתמדה קשה עד כדי כך שכביכול לא נשמו מרוב עמל בעיון התורה לעומקה והתמדה עצומה, וגם נוסף הקושי העצום מחמת מטי' שערי טומאה שעם ישראל היו שקועים בו, בוודאי גם זה הקשה מאוד מאוד להתקדש ולהתעלות בלימוד התורה בקדושה ובטהרה ומתוך עיון עצום בעומק התורה, וממילא גם הם שייכים הם בגזירת השעבוד והעבודות.

אומנם על שבת אפרים שלא נשתעבדו לא לפרעה ולא לתורה אם כן הם דמו לכאורה לבני משה שלא היו בשעבוד, ומדוע נשתנו בני משה יותר מכל בני אפרים, הרי גם הם לא היו בשעבוד??

אבל לפי מה שכתבתי בפרשת בשלח ששבת אפרים יצאו לפני זמן הגאולה ממצרים כי לא היו יכולים לסבול יותר את הטומאה הנוראה שהייתה במצרים, ולכן לא המתינו לקיום צוואת אבי שבטם - יוסף הצדיק שאמר להם ולכל ישראל שיבוא מנהיג שיתנבא בלשון "פקוד יפקוד אלוקים אתכם", וגם לא קיימו את צוואתו שציווה שיקחו עמם את עצמותיו לארץ ישראל, כי הם הגיעו לקצה הסבל שלהם ולא יכלו לסבול עוד את טומאת מצרים, ולכן יצאו בלי רשות ונגד הכללים.

וזה עצמו מוכיח שגם שבת אפרים סבלו מאוד במצרים, ואדרבא דווקא בגלל שלא התמידו בתורה כמו שבת לוי, לכן היה קשה להם יותר מבני לוי להחזיק עוד מעמד ולהמתין בטומאת מצרים, וזאת מלבד הצער העצום והרחמים הגדולים שהיה להם על בני שאר השבטים שסבלו מרורות בעבודת פרך לפרעה, ובכלל הם ראו בעיניהם את כל סבל עם ישראל ממצרים שממילא לא שייך לספר להם מה שידוע להם ממראה עיניהם.

ואכן רק בני משה לא ראו ולא חיו בשנות הסבל וגלות עם ישראל במצרים כל שבת כפי ענינו וסבלו, ולכן רק כלפיהם שייך היה לקיים בהם מצוות סיפור יציאת מצרים.

וַיִּרְאוּ הָעָם אֶת ה', וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמִשְׁחָה עֲבָדוּ.

המשגחה הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, טען שכאן היה תהליך הפוך מהרגיל, שבדרך כלל אחרי שיש אמונה רק אז מגיע יראת שמים, ואילו כאן קודם היה לעם יראת שמים ורק אחרי זה הם הגיעו לאמונה.

ובביאור עומק העניין, נראה שזה כפי מה שכתבנו קודם, שעם ישראל ראה שהמצרים מתו, אז הבינו שה' לא רצה להשאיר את המצרים שישמשו כשוט להפחיד את עם ישראל ולהביאם ליראת שמים, אלא ה' השמידם, כי בורא עולם חפץ ביראת שמים פנימית של בן אדם, שבעצמו יפחד לעבור על רצונו של בורא עולם ולא בגלל שוט חיצוני. **ולכן**, כאשר עם ישראל הגיעו להבנה כזו של יראת שמים פנימית, הם קיבלו גם הבנה חדשה באמונה, שה' לא מחפש להעניש ולהעביד אותנו כעבדים, **אדרבה** הקב"ה רוצה שעל ידי עבודת ה' נתחבר אליו יותר חזק, וכמה שיותר מצוות כך כביכול יותר חוטים מחברים אותנו אליו עד שנגיע ל **ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום**.

ללמדנו, שעבודת ה' מצד אחד זה מחייב לחיות כל רגע בחיים תחת משמר ומעצורים והשקעה במצוות המלוות אותנו כל רגע, ומצד שני אין לך בן חורין אלא מי שעוסק ועמל בתלמוד תורה, ואין כאן שום סתירה, כי החיים על פי התורה זה קושי לגוף ואולי עבודות לגוף, אבל הנפש פורחת ושמחה כי היא מרגישה שהיא משוחררת מהטומאה וצומחת בעונג רוחני והאדם מלא בסיפוק שהוא זכה למלאות ולהשלים את מטרת חייו, ולא לחיות סתם בעולם ולסבול את לחצי החיים וייסורי החיים ובסוף למוות בלי תכלית, ולכן אדרבה נחיה את הרגע באמת, כי ניתן לכל רגע בחיים תוכן רוחני ונצחי.

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

האבן עזרא כותב, שחלילה לנו להשוות את האמונה במשה לאמונה באלוקים, אלא הכוונה שכשם שהקב"ה לא משקר וכל דבריו אמת, כך עם ישראל האמין שכל דברי משה הם אמת בלי שקר, שכל דבריו הם מציווי הקב"ה, וקצת תמוה, מה ראו עם ישראל דווקא כאן ובזמן הזה שראו את גופות המצרים מתים על שפת הים להאמין שמשה רבינו לא משקר???

ולפי הנכתב לעיל מובנים הדברים, שהיות והמצרים מתו ולא נשארו לאתגר ולנסות את ישראל, ואילו דתן ואבירם נשארו לחיות ולהיות המתנגדים והמקררים והמסיתים נגד משה רבינו, לכן דווקא כאן באו עם ישראל ואמרו שלמרות שדתן ואבירן המתנגדים למשה ניצלו וחיים בנינו, בכל זאת אנחנו מתחייבים להאמין למשה רבינו שכל דבריו ישרים ונאמנים שהם דברי בורא עולם.

וטהר לבנו - פסח

ואחרי התחייבות לאמונת חכמים בשלימות למרות המקטרגים יש מקום לשירה, שאפילו שהקב"ה אמר למלאכים מעשי ידי טובעים בים, ואתם אומרים שירה?? אבל עם ישראל כשהם מתחזקים באמונת חכמים מושלמת ויראת שמים פנימית זו סיבה חשובה שעם ישראל יאמרו שירה גם כשמעשי ידי ה' טובעים בים.

רבי אליעזר אומר: מנין שכל מכה ומכה שיהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מפות? שנאמר: ישלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה – אחת, וזעם – שתיים, וצרה – שלש, משלחת מלאכי רעים – ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מפות ועל הים לקו מאתיים מפות.

לאיתי מפרשים שהתנאים הגדילו את כמות המכות שהיו למצרים במצרים 10 ל 40 או ל 50 מכות, כל בכדי להגיע עד כמה העוצמה של נס קריעת ים סוף שהיה לדעה אחת 200 מכות ולדעה שנייה 250 מכות.

ונראה לחדד הדברים, שהרי עיקר הנס בקריעת ים סוף היה מה שפרעה וכל חייליו איבדו את שכלם ונכנסו כמשוגעים לים למרות שאין היגיון שהקב"ה יעשה נס עבורם, ואם זה עיקר הנס מה הצורך שיהיה בו תכונת 250 מכות?? ומה שייך בו שהוא נס פי 4 או פי חמש מבחינת ה 10 מכות שהיו במצרים?? **ונראה** לתרץ בפשטות, שהיות וההיפך מהמצרים שהיה שהיהודים התבטלו לגמרי למשה רבינו "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" נס זה גדול יותר מכל הניסים, כי להגיע לזה זה מטרת כל הבריאה כולה!!!

אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים, דיינו.

שואלים, מה רווח יש בזה שקיבלו את ממון המצרים, שהרי אם לא יקרע ים סוף המצרים יקחו כספם בחזרה?? **אלא** יתכן כאמור שבורא עולם שחס על כבודם של ישראל רצה שהמצרים לא ישימו לב שנעלמו כל כך הרבה יהודים, לכן ציווה עליהם לבקש טובות ולשאול כלי כסף וזהב מהמצרים, ולמרות שהשם נתן את חן העם בעיני מצרים והמצרים נתנו להם, בכל זאת המצרים העדיפו להגיד לילד תגיד ליהודי שבפתח, אבא ואמא לא בבית, ולכן בימים אלו שבין מכת חושך למכת בכורות הם העדיפו לא לראות יהודים, וזה השבח "דיינו" בכך שחס בורא עולם על כבודנו ולא הושפלו על ידי המצרים.

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קים, על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: ואמרתם זבח פסח הוא ליי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל? ויקד העם וישתחוו.

מצד אחד פסח זה מלשון דילוג, אבל מצד שני כתוב בגמרא בקידושין כ"ב בשם ר"ש ב"ר: שבזמן שה' פסח על דלתות ישראל אז הקב"ה אמר "עבדי הם ולא עבדים לעבדים", והדלת והמזוזה עדים לכך, ולכן עבד נרצע על הדלת והמזוזה העדים!!

ואם כן מצד אחד ה' דילג על דלתות ישראל ומצד שני בורא עולם אמר בכל דלת "כי לי בני ישראל עבדים", ובעצם יוצא מכאן שהקב"ה כן עצר בכל בית יהודי כי היה לו מסר חשוב לומר על כל בית יהודי: "עבדי הם", אלא צריך לומר שה' רק פסח מלהזיק בבית יהודי!!!

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים.

הכנה לפסח – עיקר סיפור יציאת מצרים

"חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים"

מאוד היה קשה לי מדוע מאמר מחייב זה שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים נכתב לאחר כל סיפור יציאת מצרים שנכתב בהגדה בהרחבה, הרי לכאורה יש לכתוב זאת מיד עם תחילת ההגדה בכדי שנדע להחיות לנו את סיפור ההגדה ולא נאמרם כתפילה או כסיפור מוכר וישן??

אלא התשובה היא כפי שכתבתי קודם, שעיקר סיפור יציאת מצרים היא בכדי להגיע להתלהבות עצומה מגודל ועוצמת הניסים ורק כך נגיע לדרגה שנגיש רצון להיות עבדי ה' אמיתיים כפי שאבותינו במצרים אלו שלא מתו במכת חושך שרצו להיות עבדי ה' ולא עבדי פרעה, ולא רק להשתחרר לחירות מעבדות אלא רצו להתבטל ולהיות עבדי ה' בכל גופם ובכל נפשם.

וטהר לבנו - פסח

כך נזכה גם אנחנו נזכה להגיע לכך מתוך התפעלות עצומה בעת סיפור ההגדה, ומתוך חידושי תורה וקושיות ותשובות מחודשות שמביאות שמחה בצומה בבורא שנתן לנו את התורה הקדושה.

וכמובן, בכדי להגיע לכך, חובה עלינו הורים יקרים לאסוף את ילדינו עוד בערב פסח שעות לפני ליל הסדר ולהסביר להם את מטרת הסדר כפי שביארתי לכם, ולא שהילדים יחשבו שהכוונה שצריכה להיות מיד בסיום סיפור ההגדה, מתי כבר נזכה להגיע לאוכל – לשולחן עורך, ובגלל כוונה זו הם מלחיצים את האבא להזדרז בסיפור ההגדה.

אלא עליך לקרוב מערב פסח ולשתף אותם ברצונך ובשאיפתך הקדושה ותבקש מהם עזרה איך להנעים את האווירה יחד עם מטרתך הקדושה, ודע לך שבהכנה זו אתה מקיים מצוות מושלמת של סיפור יציאת מצרים לילדיך – ומונע מהם סיוט שיש בתחילת ליל הסדר רח"ל שמתעכבים בלי סוף בדיבורים ולא רצים היישר לאוכל.

אבל גם לאחר דיבורך עם ילדיך בנעימות שעות לפני פסח, אל תמתח את החבל יותר מידי בליל הסדר אלא תשתדל להיות ענייני ולא לומר מגילות ארוכות, שיהיו דבריך נשמעים ולא להיפך ח"ו, והחכם עיניו בראשו, ובעזרת ה' תזכה לשמוח בקדושה עם משפחתך אמן ואמן.

למה לא מזכירים את אהבת כלולתיך – לכתך אחרי??

מאוד התקשתי מדוע אין בהגדה של פסח דגש על שאנחנו עם ישראל הסכמנו לצאת ממצרים ולהיות עבדי ה', והרי אין הדברים פשוטים וקלים כל כך, שהרי רוב רובו של עם ישראל סירב לצאת ממצרים ולהיות עבדי ה', ולכן במכת חושך מתו רוב רובו של עם ישראל, וממילא הנותרים שהסכימו לצאת ממצרים ולקבל את התורה היו יחידי סגולה וגיבורי כוח עושי דברו.

וכפי שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", וכי בלכתנו אחרי הקב"ה יש לנו פחד ללכת בארץ לא זרועה?? וכי היפלא מה' דבר, בפרט בדור יוצאי מצרים שראו ניסים גלויים ממש?? **אלא** הכוונה שהסכימו ללכת במדבר בארץ לא זרועה ולהיות תלויים כל הזמן בחסדי ה' כי קיבלו על עצמם להיות נאמנים לה' ולתורתו, **ואם** כן למה אין דגש וזכר לזה לכאורה בהגדה של פסח??

וגם יש להקשות איך נכתב בהגדה שאליו העמדנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, הרי לא יצאנו ממצרים בשביל לצאת לחירות שאז אכן עצם יציאתנו ממצרים מעבדות לחירות גם בלי לקבל את התורה יש בזה מעלה עצומה, הרי עם ישראל הנותרים יצאו ממצרים בשביל לקבל את התורה כפי שהבטיח להם משה רבינו "בצאתכם ממצרים תעבדו את האלוקים על ההר הזה" אז מה שייך לומר דינו בלי לקבל את התורה??

ונראה לתרץ שאכן עם ישראל אותם צדיקים שנשארו לחיות אחרי מכת חושך קיבלו על עצמם להיות עבדי ה' במקום להיות עבדי פרעה, ולא להיות בני חורין אלא להחליף עבדות בעבדות, ולא היה מטרתם לקבל את התורה בדווקא, אלא ביטלו את דעתם ואת כל רצונם ואת כל מהותם בפני הקב"ה שיעשה בהם מה שחפץ, והם יעשו כל אשר ידרוש ה' מאתם, וזה היה בבחינת נעשה ונשמע עוד לפני יציאת מצרים.

ולכן אליו הביאנו לפני הר סיני בלי לתת לנו את התורה דינו, כי אנחנו התמסרנו להקב"ה ולרצון הקב"ה שכל אשר יעשה עמנו טוב הוא לנו.

ואדרבא הדינו כאן מבטא את התבטלות עם ישראל שהסכימו לוותר על קבלת התורה אם זה היה רצון הבורא, ולא חלילה שמחה על כך שלא קיבלנו את התורה.

ודווקא בגלל התבטלות עם ישראל בפני רצון הקב"ה כעבדיו ממש, זכו עם ישראל שבורא עולם הרימם ממטי' שערי טומאה למטי' שערי קדושה בליל הסדר של פסח כי הם התבטלו לגמרי להקב"ה להיות כחומר שביד היוצר.

ואם אכן מעלת עם ישראל שהסכימו לצאת ממצרים היה כי החליטו להיות עבדי ה', ולא לצאת לחירות, אם כן זה כן מופיע בהגדה, שהרי אומרים הלל בהגדה ושם בהתחלה כתוב "הללו עבדי ה'", ובגמרא מגילה יד' כתוב עבדי ה' ולא עבדי פרעה, ולא פלא שבמזמור השני כתוב "בצאת ישראל ממצרים", לא "קל הוציאם ממצרים" אלא שאנחנו עם ישראל יצאנו ממצרים, ושם משבחים את עם ישראל "בית יעקב מעם לוועז הייתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו".

ולא פלא שאכן כל הקרבת קרבן הפסח בבית המקדש היה בליווי אמירת ההלל, כי מדגישים בעת ההקרבה עוד קודם ליל הסדר עוד קודם אמירת ההגדה, את יציאת עם ישראל, את עבדי ה', את שבח עם ישראל – חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר.

ואכן דווקא בעת שיא ההגדה קודם האכילה של המצה והפסח והמרור אומרים את תחילת ההלל שזה הללו עבדי ה', וגם את בצאת ישראל ממצרים, ששם כתוב את העיקר החשוב ביציאת מצרים שזה ושבחם של עם ישראל בעת יציאת מצרים המופיע דווקא בשני המזמורים הראשונים של ההלל.

וטהר לבנו - פסח

הלל

הסבר המחלוקת בין המנהגים האם אומרים הלל בתפילת ערבית – המשך

הנה בפשטות יש סיבה לומר את ההלל לפני ליל הסדר שיהיה דומה להלל שאמרו בעת הקרבת הפסח, וגם דומה לרעיון שעם ישראל הקדים את יציאתם עוד לפני עת יציאת מצרים, דהיינו שכבר במכת חושך הם קיבלו על עצמם להיות עבדי ה' מעתה ועד עולם.

ולפי זה מובן היטב מנהג בני ספרד ועדות החסידים כדעת המחבר בסימן תפז' שאומרים הלל בערבית של ליל פסח.

ואומנם דעת הרמ"א שם שלא אומרים הלל בתפילת ערבית, כי בעצם איך מותר להפסיק באמצע אמירת ההלל בכך שאוכלים את הסעודה אחרי שני המזמורים הראשונים של ההלל ורק לאחר הסעודה מסיימים את שאר ההלל.

ותירץ הגרי"ז על הרמב"ם חנוכה ג'ו' שהלל שאומרים בעת ההגדה זה לא מדין קריאת הלל שאסור להפסיקו אלא מדין הודאה – תודה, וכפי שכתבו הארחות חיים והכל בו והאבודרהם שהיות וחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים לכן מיד בא מצוות אמירת ההלל כאמירת תודה על שה' הוציא אותנו ממצרים כשם שאבותינו התחייבו לומר תודה על יציאת מצרים.

ולכן יתכן שרק לאחר אמירת ההגדה בהמחשה שאדם מתפעל מהניסים אז קל לו להרגיש כאילו הוא יצא ממצרים, ואז קל לו להתמסר להקב"ה כאבותינו שיצאו ממצרים ולקבל עליו להיות עבד של הקב"ה מעתה ועד עולם, אבל בבית כנסת בעת תפילת ערבית עדיין אין את ההתלהבות העצומה הראויה לאמירת ההלל בליל הסדר שמשמעותו הודאה על שיצאתי בעצמי ממצרים.

ובעצם זה לשון ההגדה, חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל, דהיינו בגלל שאדם מרגיש שהוא יצא ממצרים לכן הוא מתחייב לומר תודה בהלל כפי שכתבנו קודם בשם הראשונים.

וייתכן שכל מטרת ההגדה קודם זה בכדי שנגיע גם אנחנו לחייב אדם לראות את עצמו ואז נגיע לקבל על עצמנו להיות עבדי ה' מעתה ועד עולם כפי שקבלו אבותינו במצרים.

ובודאי אין דומה תפילת ערבית למצוות הקרבת הפסח בבית המקדש שאז אמרו את ההלל תוך כדי התלהבות עצומה של עשיית מצוות הקרבת קרבן הפסח, ועדיין יש לעיין בזה.

עבדי ה' – הלל

"עבדי השם" מי שהוא עבד ה' באמת, כי מתגבר על יצרו הרע, בעבור כבוד בורא עולם, אזי כל החובות שלו הופך כביכול להיות של האדון, כי כל מה שקנה עבד קנה רבו,

ולכן במזמור זה של הלל כתוב "מקימי מעפר זל מאשפות ירים אביון" כי ברגע שהחובות של בורא עולם, יש ישועות כי הוא כל יכול, כל הכסף שלו.

אגב הסיום **אם הבנים שמחה**, וכתוב במדרש רבה איכה א' ג' שהכוונה לחנה ושבעת בניה, שמתו ילדיה כי לא השתחוו לפסל למרות דרישת המלך היווני, ואז האמא חנה קפצה אל מותה, ויתכן (אומנם במדרש כתוב נשתטית) שחששה שהמלך יטמא אותה בכדי שלא תתנחם בכך אם צדיקה וקדושה, והיא הצטרפה בשמחה לילדיה הקדושים, וזה המחשה לעבד ה' שבניו וחיייו משועבדים בשמחה לקב"ה למרות כל הניסיונות.

זָכֵר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְן שִׁבִּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיִים: הָיָה פּוֹרֵךְ מִצָּחָ וּמְרוֹר וְאוֹכֵל בִּיחָד, לְקָיִים מֵה שֶׁנֶּאֱמַר: עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֶהוּ.

כאן יש חידוש, שלמרות שאנחנו מחדדים בזכר למקדש דווקא עד כמה אנחנו רחוקים מהמקדש, כי חסר לנו את הבשר בכורך, בכל זאת עצם ההשתדלות להידמות עד כמה שאפשר לזמן המקדש, **אולי** דווקא זה יקרב לנו את ביאת המשיח ובניין בית המקדש במהרה בימינו.

4 לשונות של גאולה שלזכרם שותים 4 כוסות

התחדש לי בתפילת שבת קדש, שלמרות שמה רבינו דיבר בדברי נחמה ליהודים ולא שמעו למשה מקצור רוח ומעבודה קשה, בכל זאת דבריו לא התבטלו שהרי בדברי הנחמה שאמר להם אמר להם את 4 לשונות של גאולה "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי", ובכנגד זה יש לנו חובה עד היום לשתות 4 כוסות יין בליל הסדר, סימן שלמרות שלא הקשיבו היות ומשה אמר את דברי ה' כראוי הם פעלו ויצרו חלות ומציאות של לשונות של גאולה.

וטהר לבנו - פסח

ואדרבא עד היום כל הרוצה יבוא וישמע את דברי משה, ויתחבר לגאולה ולדבקות בבורא עולם!!! כי דווקא בגלל שהדברים נאמרו ולא נשמעו בזמנם לכן אפשר לשמוע אותם עד עצם היום הזה!!!

וזה מזכיר לי שלפני חתונתי באתי לירושלים **לאדמו"ר הפני מנחם מגור זצ"ל** והזמנתי אותו לחתונתי, נענה האדמו"ר ואמר לי שלצערך לחתונה הוא לא יוכל להגיע אבל הבטיח לי מתנה לחתונה, ובחתונה למרות שהמתנתי ארוכות ובסקרנות למתנה מהאדמו"ר בכל זאת לא קיבלתי משום אדם מתנה מטעם האדמו"ר ובשליחותו.

אבל גדולי החסידים אמרו לי שהרווחתי כי **אדמו"ר שנשאר חייב זה שווה יותר מהכל!!!** ואני מאמין בזה באמת ובתמים בלי שום ספק!!

ואולי גם הספר **"וטהר לבנו"** זכיתי לחדשו ולהוציאו לאור בזכות המתנה של האדמו"ר. **ומכוח** זה הגעתי לרעיון שדווקא בגלל שלא שמעו למשה, אזי אפשר להקשיב גם אלפי שנים אחרי שהדברים נאמרו, כי היות ולא הקשיבו ממילא הקשבה לדיבור יצאה ממסגרת הזמן והדיבור כביכול תלוי בחלל העולם וכל הרוצה יבוא ויטול!!

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אֶכֶל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְוָהוּ הַשָּׁמַיִם. שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם זַעֲמָךָ וְחַרוֹן אַפְּךָ יִשְׁיֵגֵם. תִּרְדֹּף בְּאָף וְתִשְׁמַדֵּם מִתַּחַת שָׁמַיִם יי.

שכן שהגויים שמכירים את ה' כערבים והנוצרים בוודאי יענשו ב"שפוך חמתך", אבל יתכן שיש כאן הסבר חד יותר, שכל הגויים שמציקים ליהודים נחשבים כמי שלא מכירים את ה' באמת, כי אם היו באמת מאמינים בה' באמת הם לא היו פוגעים ביהודים, וממילא אל לנו כלל להחשיב את תפילתם.

ומה עם הממלכות שכן מתפללים לה' כמו הערבים ואולי גם הנוצרים?? וכי מהם סבלנו בעבר ובהווה כה רבות וכי עליהם לא יהיה "שפוך חמתך"? **ונראה** שיש כאן כל שכן, דהיינו שאפילו גוים שלא מכירים את ה' גם יהיה עליהם שפוך חמתך, ולא יוכלו לטעון לא ידענו שזה נגד בורא עולם, שהרי לא הכרנו את ה', ואם כן כל

ברוך אתה ה' אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, כן ה' אלקינו ואלקי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך, וששים בעבודתך, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו: ברוך אתה ה' גאל ישראל:

ראיתי שאלה מדוע דווקא בחג הפסח מברכים ברכה זו ולא בשאר החגים?? **ולכאורה** זה יתורץ לפי המאמר הבא.

גלות מצרים – ומטרתה החשובה מאוד!! הגאולה השלימה!

תודתי העמוקה לכל תלמידי מ"תורת אמת" בני ברק היקרים העילויים והמצוינים בכל המעלות הטובות!! שבזכות לימוד נביא ישעיה בצוותא ובזכות דבקותם והארותיהם הגעתי לכל חידושיי במאמר זה.

לפני 22 שנים בערך בעת שלמדתי בכולל זרעים, פניתי למרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי שליט"א בשאלה, מדוע מרן החזון איש זצוק"ל לא חיבר ספר גם על מסכת תרומות?? ומרן שאל אותי מדוע אתה שואל?? **עניתי** למרן, כי אם נלקט מספרי החזון איש כל מה שציטט ממסכת תרומות כבר יש לנו חיבור שלם על מסכת תרומות, ואם כן מדוע החזון איש לא כתב ספר על תרומות?? **חייד** אלי מרן, ואמר לי דע לך רציתי לראות האם הבנת את שאלך, ואכן את השאלה הזאת אני בעצמי שאלתי את החזון איש!! ואתה יודע מה ענה לי החזון איש?? החזון איש ענה לי, **וכי אתה חושב שזה יוצא מהשרוול??**

ואני מספר זאת, כי מאמר זה חודשים אני בונה אותו נדבך אחר נדבך, וכבר מסרתי עליו כמה שיעורים, ועדיין אני מרגיש שלא קלה המלאכה, אבל בזאת אני בוטח ובסייד עכשיו אכתוב בתקווה שאעשה זאת על הצד הטוב ביותר ב"ה.

פרשת שמות מספרת על גלות מצרים, ומעט בכל הספרים הקדושים יש הסברים נשגבים על גלות מצרים, וסיבת הגלות, והנה ראיתי במהר"ל (גבורות ה' פרק ו) שכתב התבאר לך כי שלימות הבריאה שבה רצון הבורא הוא אברהם אבינו והשתלשלות צאצאי קודש, ובהם בחר ה'. אם כן יש לשאול, איך עולם הפוך, כי זרע קדש במצרים היו נתונים ביד לוחציהם, שזו מיעוט מציאות?

והוסיף שגלות מצרים היא גזירה קדומה מברית בין הבתרים שיהיו משועבדים ת' שנה במצרים, כצפור שהיא ביד הצייד, עד שלא הייתה מציאות ישראל נחשבת במצרים, שגזרו על בניהם אבדון ומיררו את חייהם, והרמב"ן ז"ל נתן טעם לדבר, מפני שאברהם הביא את אשתו בניסיון גדול, וכבר הקשו עליו קושיות עד שנעקר פירושו מכל, ויש אומרים שהגלות הייתה בחטא השבטים במכירת יוסף, ואף יוסף חטא בהבאת דבה וכו', וזה היפך משמעות הכתוב, שהקב"ה אמר לאברהם קודם לידת השבטים "גר יהיה זרעך" וגו', וכל מי שיש לו עינים יראה שסבת המכירה כדי שירדו למצרים, ולא המכירה סבה

הגדה של פסח – וטהר לבנו

לשעבוד, ויש אומרים שהיו יסורים של אהבה לנקות את ישראל ולזכותם, אך אין זה נראה, שהשעבוד לא היה לדור אחד בלבד, ואיך תאמר שהיו יסורים כדי לרוממם ולזכותם אם מתו (רובם) בגלות ובצרותם (במכת חושך)?

וגם השל"ה בדרוש ג' כתב בדומה לדברי המהר"ל ז"ל: אמיתת ענין גלות מצרים, אי אפשר לומר שהיה מצד עונש, שהרי כרת ה' אז ברית עם אברהם והיה עמו באהבה רבה, על כן מוכרחים אנו לומר שאף על פי שהגלה הוא רע ומר, מכל מקום תוכן העניין היה לתכלית הטוב האמיתי.

והמהר"ל עצמו בפרק ט' מביא סיבת גלות מצרים מגמרא מפורשת, נדרים לב', אמר ר' אבהו, מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו (בגלות מצרים) מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים, שנאמר "וירק את חניכיו" (שהשתמש באליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, שילחם עם נמרוד והמלכים אשר עמו בכדי להציל את לוט). שמואל אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה (פקפק כביכול) שאמר "במה אדע". ור' יוחנן אמר שהפריז על מדותיו של הקב"ה מלהביא גרים תחת כנפי השכינה, שנאמר "תן לי הנפש והרכוש קח לך". הרי ג' דעות בענין החטא של אברהם, כי מן השורש והעיקר נמשך הכל, שממנו נמשך החסרון אל הנמשכים ממנו. לכן נרמזו כל הגליות שם, ולא רק גלות מצרים.

ואומנם ראיתי שעיקר הסיבה כפשטות הפסוקים בגלל "במה אדע" שהתשובה לכך הייתה ברית בין הבתרים, אומנם בסוף המאמר כל הסיבות שנכתבו בגמרא משתלבים יחד בס"ד, והנה היות וסיבת גלות מצרים טמונה בברית בין הבתרים, לכן יש לעיין בעניין זה לעומק, ואכן בפרשת לך לך בברית בין הבתרים, ה' בישר לאברהם אבינו על ירושת הארץ, ובעצם הכוונה לגאולה השלימה, כפי שמשמע מהגמרא מגילה לא' ב', ותענית כז' ב' ששאלת אברהם אבינו "במה אדע כי אורישה" וכפי שביאר המהרש"א בתענית שהכוונה באיזה זכות לא יתכלו בגלות.

וע"ז ענה הקב"ה בזכות הקרבנות, המשיך אברהם ושאל אולי יחטאו עם ישראל במשך הגלות כשאינן בית המקדש שיכפר עליהם שמה תעשה עמם כלה כשם שעשית עם דור המבול? וענה לו ה' שינצלו בזכות אמירת מעמדות, ושם מקשה רש"י מהיכן מקור התשובה, וע"ז מסיים רש"י – גמגום!!

ובעצם מקשה המהרש"א מי החליט שאברהם שאל גם על תקופת הגלות לאחר חורבן הבית? ומתוך המהרש"א משינוי הלשון שאברהם לא שאל כלשון השם שאמר "לך אתננה", - במה אדע כי תתנה לי, אלא נקט לשון ארישה, וזה לשון גירוש כפסוק כי אורישה גוים מפניך, וממילא פירש שאלת אברהם אבינו במה אדע שלאחר הגירוש עם ישראל יתקיים ולא יתכלה, והרי"ף למד זאת מהכתוב "ויהי השמש לבא" דהיינו שקיעת שמשן של ישראל בחורבן בהמ"ק וע"ז תרדמה נפלה על אברהם והנה אימה חשכה וגו' שדרשו חז"ל על ד' מלכיות היאך יתקיימו בלא קרבנות וע"ז נאמר "והנה תנור - ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית - לאמר" ר"ל בשביל אמירת הקרבנות מעלה אני עליהם כאילו הקריבום ומוחל להם עונותיהם.

ולכאורה קשה מדוע אברהם נחה דעתו בתשובת אמירת המעמדות, הרי מה יהיה אם עם ישראל לא יגידו מעמדות, מה יהיה? אבל בפשטות זה לא קשה כי כבר הובטח בתורה "כי לא תשכח מפי זרעו", ואולי זה כלול בהבטחת ה' שכל עוד קיום העולם יהיו בעם ישראל צדיקים שיגידו מעמדות שזה יכפר על עם ישראל שלא יכלה ח"ו.

והנה כתב הרמב"ן שכלול בשאלה אברהם איך אדע שיזכו עם ישראל לקבל את ארץ ישראל בגאולה השלימה ושלא יפסידו את ירושת הארץ בגלל חטאים, ולא רק באיזה זכות לא יכלו בגלות הארוכה, ואכן בתשובת ה' לאברהם כלול ברית שלאחר כל הגלויות יזכו לארץ ישראל השלימה הכוללת מלכות עשר עמים כמפורט בפסוק וכפי שפירש רש"י.

וצריך עיון איפה התשובה לבקשת אברהם אבינו לזכות עם ישראל בגאולה השלימה? כמו כן צריך עיון מדוע בברית בין הבתרים כתוב בדגש מיוחד גלות מצרים שהיא יחסית הקצרה מבין הגלויות, ואילו שאר הגלויות הארוכות ובפרט האחרונה שהיא כ-2000 שנה כתובים ברמז? וגם צ"ע מה עניינה של גלות מצרים כתשובה על שאלת אברהם אבינו במה אדע ובאיזה זכות יזכו לרשת את הארץ השלימה? אלא יתכן שמשמע מכאן שגלות מצרים זו הסיבה והאות שדרש אברהם אבינו וקיבל מהקב"ה להבטחת ה' על הגאולה השלימה שתבוא בלי תנאי אלא כברית וכפי שיפורט לקמן.

והנה הגמ' שבת פט' דרש רבא לעתיד לבא יאמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכיחו אתכם ויאמרו לפנינו רבונו של עולם אצל מי נלך וכו', אמר להן הקדוש ברוך הוא הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

ובהמשך כתוב בגמ' רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם בניך חטאו לי אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר ליעקב בניך חטאו אמר לפניו רבונו של עולם ימחו על קדושת שמך, אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה – לא בזקנים טעם ולא בצעירים עצה, אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר יצחק כמה טענות טובות וחשבונות של מליץ יושר, ובסוף אמר יצחק אם אתה סובל את הרע שנשאר בחשבון מוטב, ואם לא חצי עלי וחצי עליך, ואם תרצה הכל עלי, גם ככה הקרבתי את עצמי בעקדה לפניך, פתחו ואמרו (כי) אתה אבינו, אמר להם יצחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקדוש ברוך הוא, מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך.

ולכאורה קשה הרי בגמרא תענית ומגילה כתוב שה' הבטיח לאברהם שלא יכלו עם ישראל בגלות בזכות אמירת המעמדות, ואיך עכשיו אברהם אומר לה' "ימחו"? ואולי טענת אברהם הייתה שאם אין להם אפילו זכות אמירת מעמדות אם כן אין

הגדה של פסח – וטהר לבנו

להם זכויות כלל ולכן ימחו, אבל אם כן חוזרת השאלה מדוע אם כן בברית בין הבתרים אברהם נרגע בתשובת ה' בהקשר למעמדות?? היה עליו לשאול ומה יהיה אם לא יאמרו מעמדות?? וכמו כן איך יצחק מצליח להסביר לעם ישראל שעליהם להודות לה' ולא לו למרות שיצחק הסכים לקבל עליו כל חטאי ישראל??

וחשבת לתרץ שבברית בין הבתרים הקב"ה הבטיח והוכיח לאברהם שתהיה הגאולה מובטחת למען שמו באהבה, ואכן עיקר ברית בין הבתרים מתמקדת בגלות מצרים, ולמה?? כי היא הסיבה להתחייבות ה' לגאול את עם ישראל בכל מצב, גם אם אין להם זכות, וכל כך למה??

ויתכן שהתשובה לכך שהיות וכביכול הקב"ה לקח את עם ישראל במצב רוחני מצוין, ובגלות מצרים הם הידרדרו למטי' שערי טומאה שלכאורה זה נפילה שלא כל כך באשמתם וכפי שכתוב במהר"ל בתחילת המאמר, וכמו כן בעץ יוסף ובליקוטים בעין יעקב שבת פט' שמחמת הגלות אדום יצחק טוען שעליו לסבול חצי מחטאי עם ישראל כי נתן ברכה לעשו לשעבד את עם ישראל.

ואכן כתוב בליקוט שמעוני אחרי מות תקעו' שלעתיד הקב"ה יפיל כל עוונות עם ישראל על אדום, ובס"ד נבאר העניין בהמשך, וכדברי המכתב מאלהיו - שמצרים כפו את שלטונם גם על רוחם ונפש של ישראל עד שהגיעו שם למי"ט שערי טומאה, שבחינת הנהגת הטומאה שבמצרים היא פתיחת הגבול ליצר שיוכל להתפשט כרצונו, ללא כל אפשרות גאולה ויציאה משעבודו. ולצאת משעבוד בחינת פרעה ומצרים לא היה אפשר בלי חסדו הבלתי בעל תכלית של ה'. (חלק ב עמוד יז')

ולכן ה" טוען לאברהם שכשם שאני כביכול הורדתי זרע קודש צדיקים למטי' שערי טומאה, לכן חובה עלי לתקן זאת שאקח את עם ישראל לפני הגאולה העתידה ואגאל אותם מטומאתם ואנקה אותם גם אם לא מגיע להם כשאינן להם זכות, כמידה כנגד מידה.

ותשובה זו דומה קצת לדברי הגמרא בברכות לא' שה' הודה לאלהיו - "ואשר הרעותי", ואומנם הבחנתי בדקדוק דברי רש"י שהקב"ה הודה לאלהיו לא מיד אלא לאחר זמן, והאמת המשמעות היא שהודאת הקב"ה לא הייתה על כל דור ודור אלא ככל ה3 מקורות וגם הרביעי שהקב"ה לוקח אחריות על חטאי עם ישראל כביכול וזה בעתיד לבוא לקראת הגאולה השלימה והנצחית, אבל לא כדברי אליהו בשימוש באמצע הזמן.

ואכן כשם שלאחר גלות מצרים ה' העלה את עם ישראל ממטי' שערי טומאה למטי' שערי קדושה כך יהיה בגאולה העתידה, וממילא גלות מצרים היא הנותנת להתחייבות הקב"ה לגאולה העתידה גם בלי זכויות לעם ישראל, וזה כלול בתשובת אברהם ויעקב שאמרו ימחו כי חטאו, דהיינו שאכן אין לעם ישראל זכות לגאולה העתידה, ורק מחמת הבטחת הקב"ה הם נגאלים.

וזה הבטיח הקב"ה ליעקב פרק מו' אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, וכתוב במדרש גם עליה לאחר גלות מצרים וגם בגאולה העתידה, וכדברי רבינו בחיי כפל העליה כי הוא הבטחה לזרעו שיגאלם אחר הגלות ויעלה אותם לארץ ישראל, ואחר שיהיו מיושבים בארץ ישראל ששם עיקר קיום התורה והמצוות הבטיחם בעליה אחרת והוא העולם הבא הצפון לזרעו.

ולכאורה קשה מאוד וכי אכן לא היה ליעקב מה לפחד הרי כתוב ברש"י בישיעה מג' ג' "נתתי כפרך מצרים" - והם היו לך לפדיון שבכוריהם מתו ואתה בני בכורי נצלת והייתם חייבים כליה כמו שנאמר ביחזקאל כ' "ואומר לשפוך חמתי עליהם בארץ מצרים", ולמרות שעם ישראל ניצול בחסדי ה', בכל זאת רוב רובו של עם ישראל מתו במכת חושך, וכדברי האלשי"ך שיצא אחד מחמשה, ויש אומרים מני' ויש אומרים מת"ק, ויש אומרים א' מה' אלפים?? ואם כן מתו ב3 ימי החושך מיליוני יהודים אם לא עשרות מיליוני יהודים??

ואכן ראיתי ב רמ"ע פאנו - (מאמר חקור דין חלק ג פרק כא) שהרגיש בזה וכתב שפרעה הקריבם לאביהם שבשמים, ומי שנמצא שם ולא היה ראוי ליגאל מת מתוך תשובה וצעקה שהן מועילות עד דכדוכה של נפש. וכן בימי אפלה שמתו רבים מן הפושעים שבנו כתיב "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם", ובא הרבוי להורות כי אפילו הבלתי ראויים ליגאל כיון שמתו מתוך תשובה כדאמרן היה להם אור במושבותם - בגן עדן איש לא נעדר. או יפורש במושבותם, כי הראויים להתישב ולהגאל היה להם אור, והם שש מאות אלף שקרבם המקום לפני הר סיני.

ונראה כדברי הגמרא בנדריים, שאכן 3 הסיבות לגלות מצרים התקיימו, שכנגד במה אדע שכיכול היה פקפוק באמונה, על כן וגם כנגד חטא שויתר מלגיייר את אנשי סדום למרות שכבשם במלחמה, על זה כביכול הפסיד במכת חושך יהודים רבים שמתו ולא זכו לקבלת התורה, ועל שנשתמש בתלמיד חכם - אליעזר לכן הקב"ה השתמש בבני השבטים הצדיקים שיהיו בגלות מצרים לצורך המטרה החשובה שהם בגלות זה יגרמו לגאולה השלימה בכל מצב של עם ישראל וכאמור.

(וכן כדברי ר' צדוק חלק א אור זרוע לצדיק עמוד ו, שכששאל אברהם "במה אדע" שרצה להגיע (שלפחות הנשארים והראויים להיגאל) למדרגה זו להיות קדושים מבטן שאף על פי שחטא ישראל ולא יסור תומתו הימנו באמת, וכעין דברי ר' צדוק כתב השפת אמת, עכ"פ המרובים שמתו כביכול שימשו להצלחת המטרה החשובה בעבור הנשארים).

הגדה של פסח – וטהר לבנו

ויתכן שיעקב אבינו הבין זאת שכל מי שימתו במכת חושך בעם ישראל יזכו לַגן עדן ועכ"פ גלות מצרים היא זו שתחייב ותקיים את הגאולה השלימה לכן לא פחד יותר.

אומנם, בפרשת תולדות הארכתני בעניין מדוע הקב"ה החשיב לאברהם ויצחק חטאים, כמפורש בנביא **בישעיהו מג'**, כה- כז', שכתוב שם (כה) **אנכי אנכי הוא מחה פשעך למעני וחטאתיך לא אזכר**: (כו) הזכירני נשפטה יחד ספר אתה למען תצדק: (כז) **אביך הראשון חטא ומליציך פשעו בי**: ומסביר רש"י שהקב"ה טוען לעם ישראל שאין להם זכות לגאולה השלימה בזכות עצמם כי פשעו בו.

וגם אין להם לסמוך על האבות שהרי **"אביך הראשון חטא"** – אברהם, באומרו **"במה אדע"**, שכביכול פקפק בהבטחת ה' שעם ישראל ירש את ארץ ישראל, **"ומליציך פשעו בי"** – אין לך בכל מליצים שאתה סומך על זכותם שלא מצאתי בו פשע **יצחק אהב את שונאי – עשו**, והקשנו שהרי אברהם כבר נענש בגלות מצרים על שאמר במה אדע, ומדוע כביכול עדיין נחשב לו זאת כחטא??

אלא יתכן שהקב"ה השתמש כביכול במילים אלו **"במה אדע"** במובן השלילי – שיש בזה כביכול פקפוק בה', לטובת אברהם ועם ישראל שלא יגאלו בגלל הזכות אבות, שהרי באמת כוונת אברהם הייתה שפחד שמא ירבו מאוד חטאי עם ישראל וכדברי הגמרא בתענית ומגילה, ולכן הקב"ה החשיב זאת כחטא שבכך עם ישראל יגאלו בלי זכויות אלא מתוך הבטחה וברית למען שמו באהבה.

וכן אצל יצחק ה' כביכול החשיב זאת לחטא שקירב את עשו, והיא הנותנת והגורמת לעם ישראל שיגאלו למען שמו באהבה גם בלי זכויות, כפי שיצחק עמוד היראה **"פחד יצחק"** במקום לרחק את עשו הרשע קרבו באהבה רבה, **כך הקב"ה יקרב את עם ישראל עם כל פשעיהם ויגאלם למען שמו באהבה**, בלי שום תנאי, וחידוש זה מתאים כפתור ופרח לדברי הגמ' **שבת פט'** שרק יצחק מגן על טענת ה' על עם ישראל **"בניך חטאו"** וטען שהוא מסכים לסבול חצי מעוונות עם ישראל וכו', ומובן שמכונה שמו **"מליצך"**.

ואומנם הקב"ה למרות שהתחייב בברית בין הבתרים שעם ישראל יגאלו בכל מצב, ובעצם הקב"ה יעלם מטומאתם כפי שהעלה את עם ישראל במט' שערי טומאה של מצרים, בכל זאת הקב"ה עושה זאת בכללים של כדין ומשפט, וכפי שמצאנו לעיל בנביא ישעיה מג' ג' שלמרות שהקב"ה הבטיח לגאול את ישראל ממצרים בכל מצב, בכל זאת הקב"ה השתמש ב**כופר נפש** שהמצרים ימותו בקריעת ים סוף במקום עם ישראל, **וכן במפלת סנחריב כוש מתו ככופר נפש תחת עם ישראל, וכן כתוב בילקוט שמעוני אחרי מות תקעו' שלעתיד הקב"ה יפיל כל עוונות עם ישראל על אדום**, וזאת למרות שכתוב מפורש **"אנכי אנכי הוא מחה פשעך למעני וחטאתיך לא אזכר"**,

ולכן מחסדי הקב"ה ומכוח הברית השתמש בדוגמת יצחק שאהב וקירב את בנו עשו הרשע, וכדוגמא זו שייך שהקב"ה יקרב את עם ישראל אליו למרות שהם בדרגת טומאה, ולכן יצחק טען לעם ישראל שהתודה היא להקב"ה בלבד, כי מתוך חסדי הקב"ה קבע כללים אלו של כופר נפש ודוגמת יצחק בכדי לקיים בריתו עם אברהם לגאול את ישראל בכל מצב.

ובאותו עניין בעניין הגלויות וגלות אדום הנמשכת כאלפיים שנה, מפורש בנביא ישעיה מח' **"למען שמי אאריך אפי לבלתי הכריתך: (י) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עני: (יא) למעני למעני אעשה כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן"**: ומפרש רש"י: **צרפתיך לא ע"י אור של גיהנם "בחרתיך" – בחרתי לך כור עוני כנגד אור**, ובפרשת ויצא לגבי סולם יעקב אכתוב בס"ד ע"פ מדרש תנחומא, **שיעקב לא רצה לעלות בסולם**, והעדיף שעם ישראל יתנקה בגלות.

ואולי בכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא שנגאלים בלי ניקיון כלל, או שיעקב אבינו העדיף גלות מניקוי באש הגיהנום, ולמרות שגם לאחר ניקוי הגלות עדיין להגיע לגאולה ולירושת אר"י ועולם הבא חייבים זכויות, ואין זכויות!! ורק למען שמו באהבה הקב"ה מביא גאולה ועולם הבא לעם ישראל, **וכעין זה כתב תוס' רה"ט' שיש נשמות שאפילו היו בגן עדן אבל בשביל לזכות בחיי נצח בעולם הבא צריכים דין מחדש, וכתב שבפשטות הגיהנום מתקן וניקה כך שנהיו זכאים אח"כ לחיי נצח.**

ומי בעם ישראל שיזכה לגאולה השלימה?? הנה כתוב בנביא ישעיה מד' כב' **"מחיתי כעב פשעך וכענן חטאותיך שובה אלי כי גאלתיך"**, ומפרש רש"י: **מחיתי – במצרים ובמדבר גם עתה שובה אלי**, וקשה שהרי במצרים וגם במדבר הקב"ה המית רבים מעם ישראל בגין החטאים שחטאו, ואם כן במה מתבטא מחיית הפשעים??

ותירץ תלמידי היקר והשנון אלעזר אפשטיין נ"י שלולי מחיית הפשעים במצרים ובמדבר כל עם ישראל היה נמחה כפי שאמר ה' למשה בחטא העגל והמרגלים, ובזכות המחיתי כעב פשעך, זכו עם ישראל להישאר ולא להימחק ח"ו, ואולי גם בגאולה הקרובה רק מי שלא היה מנותק לגמרי מה' בגלות **כמו אלו שנצלו במצרים**, הוא זה שיזכה למחיתי פשעך ולשובה אלי כי גאלתיך!! או שלא יודח ממנו נידח כדברי הזוהר!! **אבל בפשטות מי שהיה קרוב להקב"ה קודם הגאולה וקודם והשיב לב אבות על בנים הוא נכלל ב"וכן צדיקים יראו וישמחו"**, ובפשטות לעתיד לבוא גם אז כל אחד נכווה מחופתו של חברו, ולכן נשקיע בכל הכוח לחיי הנצח.